

Rev. Rédaction

de la Revue arménienne HANNESS

au Couvent des R.R. P.P. Méchitharistes

à VIENNE

VII Mechitharistengasse 4

ԱՐԵՎԵԼԵԱՆ

ԺԱՄԱՌԻԼ

ԿԻՍՏՍՍԵԱՅ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

24^Մ ՏԱՐԻ

1894

ՔԻԻ 13

ՅՈՒԼԻՍ 15

ԽՄԲԱԳԻՐ - ՏՆՈՐԷՆ

Մ. ՄԱՄԱՌԻԲԱՆ

ԶՄԻՌՆԻԱ

ՏԳԱԳՐ. ՄԱՄԱՌԻԲԱՆ

ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երես	
Գերմանք	393	ԽՄԲ.
Արծիւներուն Բոյնց	400	Յ. Ե. ԳԱՊՍՏԱՅԵԱՆ
Իմ Մանկական Յիշատակներես	405	Մ. ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ
Միսի Վրայ Կարեւոր Գիտելիք	408	ՏՕՔՔ. ՓԱՇԱԵԱՆ
Մանկական Պարտեզ	410	Կ. Վ. ՊԱԼԱՊԱՆ
Թղթակցութիւն	413	ՇԱՀՆՈՒՐ
Պատմական Նշանաւոր Ինքնասպա- նութիւններ	416	ԽՄԲ.
Նագիլի	418	Ս. Մ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
Յ. Իգմիբեանց Մրցանակ	419	(Ա.Բ.Է.)
Լրաբեր	420	ԽՄԲ.
Այլ Եւ Այլք	423	Վ. Մ.
Լրաբաղ	424	Հ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Իզմիրի Համար տարեկան արծ. մէծ.	3 1/2
» » վեցամսեայ	2
Գ. Պօլսոյ և այլ երկիրներու Համար տարեկ.	4
Կամ 17 Փրանք. վեցամսեայ	2 1/2
Աշդ. վարժապետներու Համար յիշմիր տարեկ.	2 1/2
դուրսերու Համար »	3.

ԿԱՆԽԻԿ ՎՋԱԵԼԵ

Ա. Մ. Կ. Լ. Կ'Հրատարակէ նաև Զանազան չափաւոր պայմաններով:

Ո և է նամակ, յօդուած ու դրուած ուղղեալ առ Խմբագրութիւն ետ չեն դարձուիր:

Այն բաժանորդներն որ կ'փախաքին ուղղակի ընդունիլ իրենց թերթերն կարող են դիմել առ Խմբագրութիւնս իրենց հասցէն որոշակի նշանակելով և միանգամայն տարեդինն՝ Օսմանեան թղթադրոշմ ուղարկելով:

Մեր հասցէն,

Խմբագրութիւն ԱՐԵՎԵԼԻԱՆ ՄԱՄՈՒԼ — Իզմիր

Rédaction d'ARÉVELIAN MAMOUL — Smyrne.

36350 ՈՍԿԻՆՈՑ
ՀՍԿԱՅԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌԱՀԱՆԴԷՍ
ԲՕԼԷՄՈՍԻ

(Ο ΠΟΛΕΜΟΣ)

Հրդեհեալ մթերանոցներէն աղատուած ապրանքներու.

Պէտք ունեցողք ու չունեցողք թող վու-
թան դնել այս ապրանքներէն որք անհաւա-
տալի կերպիւ աժան գիններով կը վաճառուին:

Հրդեհէն աղատուած և այսչափ կարևոր
զեղչերով ի ցոյց դրուած վաճառքներն հե-
տեւալներն են.

Դարակ՝ չրջաղեւացու բրդէ գործուածներու, վու-
ալներու և.

Դարակ՝ մանր մունր ապրանքներու, ժանեակ, երկղև.

Դարակ՝ արանց, կանանց և աղայոց վերաբերեալ կո-
շիկներու.

Դարակ՝ տպաժոյի, մուսլինի, ժադօնէի և.

Դարակ՝ շապիկի և տաբատի վերաբերեալ կտաւնե-
րու և.

Դարակ՝ ճերմակեղինաց, իսաոսյի, շղարչի, վարադոյ-
րի և.

Բօլէմոսի մթերանոցներու այս զարմանա-
լի վաճառահանդէսը ի գործ պիտի դրուի
նոյն տեղը՝ Պարմաք Գոփու փողոցը, ուր որ
հրդեհն երևան ելաւ:

Ժ. Մ. ԳՕՆՏՈՒԼԻՍ ԵՒ ԸՆԿ.

Ծանօթ. — Վաճառատունք առաւօտեան ժամը 9 ին
պիտի բացուին:

ՄԹՐՆՅ՝ ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐՈՒ
Ն. Ժ. ԲԱԹԱՐԱՔԻ ՆԻ ԸՆԿ.

Ֆրից. Բաշ 91 — Շէյնֆելդ 34

Ղաթալի, Քէթեր-Ալթ 32/34

Մարդ կրնայ ամեն տեսակ կարի

մեքենաներու տէր լինիլ, ՄԻՄԱՅՆ շարաթական 1/2 մէծիտ վճարելով :

Կօչկակարներու, դերձակներու և ճերմկեղէնի կարուհիներու համար՝ կարի մեքենաներու նոր «Խալէճ» ամենէ տակուն, ամենէ արագ, ամենէ զիւրին և առանց ձայնի է :

Մեր վստահատանէն ծախուած ամէն մեքենայ երկու-իմրեակ է :

Մեր ամէն յաճախորդներուն Ձրի դաստառութիւնն և մեքենաներու նորոգութիւնն :

Ամէն տաակ մեքենաներու նորոգութիւն :

Ասեղ, դերձան, իւղ չափաւոր գներով :

Համոզուելու համար ԱՆԳԱՄ ՄԸ ՄԻԱՅՆ այցելել պէտք է :

ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

ԻԶՄԻՐԻ համար — Արժէքին կէսը կանխիկ և միւս կէսը երեք ամսէն :

ԻԶՄԻՐԻ ԴՈՒՐՍ — Կանխիկ :

Ամեն անոնք կ'փափաքին հաստատուն և ճաշակաւոր ու միանգամայն խիստ չափաւոր գիներով՝ կազմեալ գրքեր ունենալ թող դիմեն, 1857է ի վեր հաստատեալ, Էվանկէլիքօն Յուսաց զտրոցին անցքին մէջ թիւ 8

ԱՈՒ

ԱԹԱՆԱՍ ԱՆԿԵԼԻՏԻՍ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԴԵՂԱՐԱՆ

ԶԱՐԵՀ ՇՆՈՐՀԱԽՈՐ

Հայոց Բաշ, Քէթիէ հարդէ

Ամեն տեսակ դեղերու մեծ խնամք տրամատու թիւն
Զափաւոր գիներ

Դաւառներէ եկած հիւանդներու ամեն զիւրութիւն կը տրուի, իրենց հիւանդութեանց տեսակին յարմար քթիչներ կը ներկայացուին և անոնց պէտք եղած դեղերը մինչև իսկ դաւառներու ևս գրկուին :

ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՑՈՒՆ

Դ. ԵՒ Լ. ԹԵՐԻՏՃԵԱՆ

Հայոց Պէթ Բաշ

Մէր վաճառատան մէջ կը գտնուի տնային ամէն տեսակ պարէն, ինչ-պէս՝ ալիւր, բրինձ, արդար եղ, շաքար, խահուէ, ձէթ, մաքարօնի, ապուրի համար խմորեղէններ, պանիր, պիսքուիններ, անուշեղէններ, գինի, քօնեակ, և այլն, և այլն և ամէն ինչ որոյ պէտքը զգալի է ամէն տան և մասնաւորաբար խոհանոցի մէջ:

Խիստ աժան և ամէն մրցում արհամարհող գիններ:

ՀԱՅԿ ԶԱՆԻԿԵԱՆ

ՄԹԵՐԱՆՈՑ ՎԵՐՄԱԿՆԵՐՈՒ

Քալէ - Իւլ, Բէ - 4, 12 և 14

Կը ծախուին զանազան վերմակներ, անկողնի և բազմոյնի համար թէ՛ բամպակե և թէ՛ յարդէ բարձեր, քոթիլէր և քոթիլէր: Նաև Տեղւոյին և Եգիպտական ամէն տեսակ բամպակ թէ՛ մեծ և թէ՛ փոքր քանակութեամբ:

Ապսպրանքի վրայ մեծ հոգածութեամբ կը պատրաստուին զարդարուն վերմակներ հարսանեկան անկողնի համար:

Գաւառներէ եկած յանձնարարութիւնք փութով ու ճշտութեամբ կը կատարուին:

ՇԱՏ ԶԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆՆԵՐ

ԱՐԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ՈՏՆԱՄԱՆՆԵՐ

Զանազան կաշիներէ, ինչպէս՝ տէ՛ւ տէ՛ւ, Բէ՛ւ Բէ՛ւ, Է՛ւ Է՛ւ, Ը՛ւ Ը՛ւ, Թ՛ւ Թ՛ւ և ամառուան համար գունաւոր կաշիներ:

Ոտնամաններու գինը պիտի որոշուի հազնոցին ստքին թուոյն համեմատ: Ահա ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ մը որմէ օգտուիլ կը խրատենք մեր Պատ. Յաճախորդներուն և Արդոյ Հասարակութեան, որովհետեւ այս դրութեամբ՝

0/0 40-45 ՆՈՒԱԶ պիտի վճարեն:

ԳՆԵՑՈՅՑ

Թէ - 40 և 45 — Մէքէ 33 և

Կօշիկ Նեփուր կրկնաներան	Թիւը	գրշ	7
Կօշիկ Բէւ	»	»	6
Պօթ Էփուր և Էփուր	»	»	3 25
Յօթին ու սուկուտ (մանթարը)	»	»	2 75
Պլուքեղ ու	»	»	2 75
Կէս պլուքեղ և կէս պօթ	»	»	2 50
Աքարբին	»	»	2 37 1/2
Բօթին Էփուր	»	»	3 75

Միաներանր վերի ցուցակին գիններէն 1/2 մեծիս պակաս:

Ոտնամաններ ի հարկին 2/3 ժամէ կը յանձնուին,

Ամառութիւն, գիմարկուեալութիւն և ճաշակաւոր ձեւաւորութիւն:

ՎԵՐՋԻՆ ԳԻՆ

ԿԱՆԻՍԻԿ

Այլ Եւրոպ. Եկեղեցւոյն Պէթ Բաշ, Բէ - 47

ԱՄՃԱ ՊՈՂՈՍ Կ. ՕՀԱՆԵԱՆ

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՏԻՕԵԷՆԻՍ

(GRANDS MAGASINS DIOGENIS)

Պատիւ ունինք ծանուցանել քաղաքիս
Պատ. Հասարակութեան թէ ի վաճառ դրած
ենք ԱՄԵՆ տեսակ ապրանք ԽԻՍՏ ԱԺԱՆ
գներով, այնքան աժան որ գնողներու ԱՆ-
ՀԱԻԱՏԱԼԻ պիտի երևան:

Ապրանքներու գիները այսքան կոտորել-
նուս պատճառը նոր գալիքներու տեղ պատ-
րաստելու համար է:

Պատ. Հասարակութիւնը որքան շտապէ
այնքան շահաւոր պիտի ելնէ:

ԱԺՆՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պ. ՏԱՐԻ

ԹԻԻ 13

15 ՅՈՒԼԻՍ 1894

ԳԵՐՄԱՆԲ*

Ե

Գերմանիա՝ այս վերջին տարիներս՝ շատ քիչ ձեռնարկներու նոր մղում մը տուաւ։ Եթէ ոչ հողագործութիւնն՝ նաւարկութիւնը կ'տարածուի և ծովեզրեայ ժողովուրդը կ'շատնայ։ Իր գլխաւոր նաւահանգիստներն են Համպուրկ, Ստէդին, Պրէմէն, Տանցիկ, Լիւպէկ և Քիէլ։ Իրաւ է որ ջրանցքի կողմէ այնքան հարուստ չէ Գերմանիա, թէև այդ հազարդակցութեան միջոցն ծանր բեռերու համար անչափ կարեւոր է վաճառաչաճ երկիրներու մէջ։ Պէրլին իր խամ նիւթերու մեծ մասն ջրանցքի մէջոցաւ կ'ընդունի, և իր առևտրական բարօրութիւնը կ'պար-

* Տե՛ս 11 քիւ, Երև 329.

տաւորի գլխաւորապէս էլ պա և Օտէր գետերու միջև գտնուած նաւարկելի գետակի մ'որ կ'հոսի Ֆրանքֆորդէն ի Մակդէպուրկ:

Մեծ նշանակութիւն ունի ղեկավարութիւնը Գերման ժողովրդեան մէջ և ամեն մարդ պատրաստ է՝ իբրև մեծ պարտաւորութիւն՝ իր զինւորական ծառայութիւնը մատուցանել Պետութեան: Այդ ծառայութիւնը կ'ծա՛րանայ մասնաւորապէս դաստիարակեալ դասակարգին, ուսանողներու վրայ, որ, սակայն, կարող են իբրև կամաւոր ծառայել մէկ տարի, և իրենց չըջանն յետաձգել մինչև քսան և հինգ տարուան հասակը: Բոլոր ազգը կ'օգտի կերպով մը զինւորական պատաւորութենէ, վասն զի հասարակ զինւորներն իրենց եռամեայ ծառայութեան պատճառաւ մտաւորական առաւելութիւններ կ'ըաղեն, քանի որ կարգապահութիւն, մաքրութիւն և ճշտապահութիւն կ'սորվին: Այն մարդիկ՝ որ ծանր աշխատանքի կ'վարժին, յոգնութեան կ'դիմանան և չարքաշ կ'լինին: Շատերը երկամեայ ծառայութենէ ետք կ'արձակուին եթէ վարքով ու բարքով գովելի հանդիսանան և մտացի են: Փառասիրութեան և հայրենասիրութեան զգացումները Գերման ժողովրդեան մէջ կ'զօրանան և զինւորական դրութիւնն ի գործ դնելու մեծ գրգռներ են: Թէև հասարակ զինւորն իր գլխաւոր սպաներուն երեսէն ստէպ կ'տառապի, սակայն երբէք ըմբոստութեան միտում մը չցուցներ:

Մէն մի դաւառ իր առջին վարչութեան տարբեր ձև մ'ունի: Գիւղային հասարակութիւններ ունին յատուկ գիւղապետներ, դատաւորներ, կամ դատաւորական խորհուրդներ, զոր թեմական ժողովուրդը կ'ընտրէ մի քանի տարուան պաշտօնով կամ կառավարութիւնը կը սահմանէ: Ընտրութեան եղանակն ըստ տեղւոյն կ'փոխուի: Մի շատ չըջանալիներու մէջ ընտրողական իրաւունքը կախում ունի ընտրողներու կաշութենէ՝ իբրև հարկատու և հողատէրներու յատուկ շահերը մեծ կշիռ ունին գործին մէջ: Կառավարութիւնն իրաւունք ունի սյդ-

ընտրական մարմինները լուծել և նոր ընտրութիւններ հրամայել: Տեղական խորհուրդները խորհրդարանական նիստեր կ'կազմեն: Վերջին օրինաց նայելով՝ անկախ դիրք մը կ'պահեն և կարող են տեղական տուրք հաստատել: միայն դրամական կարեւոր գործողութեանց վերայ կառավարութիւնն իր հսկողութեան պաշտօնը կ'կատարէ:

Մօտերս նոր օրէնքը մեծ փոփոխութիւններ ներմուծեց ընդհանրապէս հարկահանութեան դրութեան մէջ: Քանի որ անձի մը եկամտից պաշտօնական յայտարարութիւնը պարտաւորիչ եղաւ՝ գանձային հասոյթն զգալապէս աւելցաւ, այսինքն քառասուն չորս միլիօն մարգի վերադրութիւն մը գոյացաւ: Գաղտնի կ'պահուի այդ յայտարարութիւնն և այդ պարտաւորութիւնը դրժողն 1500 մարգ տուգանք վճարելու կամ երեք ամիս բանտարկութիւն կրելու կ'դատապարտուի: Երկու կերպ հարկեր, որ մեծ դժգոհութիւն կ'պատճառեն, բնակութեան տուներու և եկամտից, մանաւանդ անհաստատ եկամտից վրայ դրուած հարկերն են: Ամեն կողմէ վերանորոգումներ կը կատարուին կամ վերանորոգութեան ծրագրեր կ'պատրաստուին: Մամուլն վէճի առարկայ ըրած է եռասուրճան քուէարկութեան դրութիւնն, որ սերտիւ կ'ապուած է հարկահանութեան վերանորոգման հետ: Եկամտից նոր տուրքն այդ դրութեան վերջ տալու կ'ձկտի, թէև պահպանողական կուսակցութիւնը կ'հակառակի: Արդի դրութեան նայելով ընտրողներն երեք կարգի բաժնուած են իրենց վճարած տրոց նկատմամբ, այնպէս որ մեծ հողատէր մ'որ պարտուց ներքև է, ընտրողական լաւագոյն իրաւունք ունի քան փոքր կալուածի մը պարտաճանաչ տէրը: Նոյնպէս անոնք որոց անուններն այբուբենի մէջ առաջին տեղը բռնած են ուրիշներու վրայ առաւելութիւն ունին:

Ընկերհաշտակ օրինաց ջնջումէն ի վեր՝ այս կարգի չարժումներն աւելի հանդարտ վիճակ մը ստացան: Հերուն՝ անդործ բանւորներու ցոյցն դատարկաշրջիկ մարդոց

արդիւնքն էր քան թէ կանոնապահ գործաւորներու։
 Թէև ընկերհաշտներու մէջ կարծեացմեծ զանազանու-
 թիւն կ'երևի, սակայն երբ ընտրական գործողութիւն-
 ներ կ'մօտենան գրեթէ միահամուռ կ'գործեն որպէս զի
 Բարլմէնդի մէջ կարևոր դերք մը չահին, ինչպէս որ ար-
 դէն չահած են։ Գործաւոր դասակարգին վիճակը բար-
 ւոքելու համար ի գործ դրուած ճգունք ապարդիւն
 չմնացին։ Հանրաւարական և ազատական կարգերու փա-
 փաքներն ի Գերմանիա՝ աստիճան մը կ'համաձայնին,
 թէև իրենց վերջնական նպատակը տարբեր լինի։ Մարդա-
 սէրը կ'փափաքի որ ի սէր գիտութեան միայն գիտութիւնը
 տարածուի ժողովրդեան մէջ, մինչդեռ ընկերհաշտականն
 կ'փափաքի հասկնալ այնպիսի երկեր տարածել որ իր տե-
 սութիւնները կ'պաշտպանեն։ Հանրաւարականները կ'մեր-
 ժեն այն պայմաններն որ քարոտն կ'լինին կրօնական և
 քաղաքական խնդիրներու վիճաբանութեան բարեկիրթ
 ընկերութեան մը մէջ։ Այս դասակարգի սիրական հե-
 ղինակներն են Ռընան, Սգրաուս, Հեքէլ, Տարվին և Հէր-
 պերդ Սթենսըր։ Ասանց բնիկ արմատականութիւնը գիւղ-
 վին կ'տարբերի մի շատ լուսամիտ և բարեկիրթ անձերու
 դաւանած վարդապետութենէ։ Անտարակոյս՝ կան նշա-
 նաւոր ուսուցիչներ և գրագէտներ որ ազատական բարձր
 դաշտաւարներու տէր են, սակայն ընտանեկան շրջանե-
 րու մէջ չեն արտայայտեր իրենց կարծիքն, այլ իրենց զա-
 ւակները քրիստոտէական սկզբանց համեմատ կ'դաստի-
 արակեն։ Կան նաև այնպիսիներ որ աւելի խստապահանջ
 են։ Կ'պահանջեն որ իրենց կիներն բացարձակ դաւանին
 այն հաւատն զոր իրենք չունին, և կ'փափաքին որ հե-
 տամուտ չլինին մտաւորական զարգացման՝ իբրեւ Կայս-
 րական անյարմար։

Կայսեր անձանձիր ճգանց հակառակ դեռ ևս կրօնա-
 կան ոգին թոյլ է ի Գերմանիա, որ տակաւին ազատ մը-
 տածման կամ կրօնային անտարբերութեան երկիրն է։
 Կիրակի օրը սուրբ պահելը պարտաւորիչ լինելէ ի վեր՝
 ըմպելարաններն աւելի կ'բանին — և այս է լոկ տարբե-

րութիւնն, թերեւ այս պատճառաւ է որ գործաւորական դասն երբէք վարժած չէ կանոնաւորապէս եկեղեցի գնալ, դործ մը՝ որ միայն հարուստներու յատուկ դրօսանք մը կ'նկատին: Բարձր և միջին դասակարգերուն մէջ սակայն կրօնական ոգին զգալի կերպով կ'զարգանայ և ի Գերմանիա մի շատ սրահներ վարձու բռնուած են եկեղեցական արարողութիւններ կատարելու նպատակաւ, եկեղեցիներն արդէն չափէն աւելի լեցուած լինելով: Կայսրն հետամուտ է նոր նոր եկեղեցիներ շինել տալու մայրաքաղքին մէջ և ամեն կողմէ դրամական նուէրներ կ'հաւնին այդ նպատակին համար:

Գերման ժողովրդեան կենաց պայմաններն յետին ծայր աննպաստ են կանանց աշխատանքին: Դպրոցական վարժուհիները միայն քիչ շատ կ'վայելեն արանց նման վիճակ մը, մինչդեռ կառավարական վարժարաններու մէջ հազիւ թոյլ կ'տրուի կանանց բարձրագոյն կարգերու դասախօսել: Կարող են մասնաւոր դպրոցներու տեսչուհիներ լինիլ, բայց կառավարութիւնը լոկ մարդիկը կ'ճանչէ իրբն տեսուչ հանրային կրթարաններու: Համալսարանական կրթութիւն ստանալու համար կիները կ'պարտաւորին օտար երկիր դնալ: Գերմանական համալսարաններու դռներն անոնց համար փակ են: Շատ քիչ կին բժիշկներ կան: 1885 ին միայն երեք հոտ կային բոլոր գերմանական կայսրութեան մէջ, Կ'դոնուին սակայն կին ատամնաբոյժներ, ի Պէրլին ամերիկեան վեց բժիշկ և տասնինն կին ատամնաբոյժեր կան, թիւ մ'որ վիճակաւից արանց թւոյն բաղդատմամբ բոլորովին աննշան է: Ի Գերմանիա կիներն միշտ մեծ արդելքի մը պիտի պատահին, այս է ամեն արհեստներու անհամեմատ հետամուտներ՝ մանաւանդ բուժական արհեստին: Ժողովրդեան և բժիշկներու թիւերուն մէջ համեմատութիւն չկայ: Միայն կղերական շրջաններու մէջ դայակներու կրթութեան մեծ հոգ կ'տարուի, իսկ ուրիշ ո և է ասպարիզի մէջ կանանց գործակցութիւնը բնաւ քաջալերութիւն չստանալ: Այս իրաւ է, որ կիներ կ'գործեն կառավարու-

թեան ձեռք հեռագրատուններու և հաշուեկալու-
թեան դրատուններու մէջ:

Քանի որ երկաթուղիներ տարածուած են Գերմանիոյ
հեռաւորագոյն կողմերը, նոյն իսկ գիւղացիք ճամբորդե-
լու փափաք կ'տածէն, և այսպէս շատ սովորոյթներ և
հագուստներ մտած են ժողովրդեան մէջ՝ որ երբեմն՝
հին բարի ժամանակներն, անծանօթ էին: Իբրև քաղա-
քակրթութեան մի գործակարդ ու զարդի սէրն սկսաւ
ծաւալիլ: Ատենօք գիւղացի կին մը խնամօք կ'պահէր
իր հարսանեկան հագուստն և իր բոլոր կենաց մէջ կը
գործածէր հանդիսաւոր օրեր: Ազգային տարազի ջնջումն
թերևս արդի աշխարհիկ ոգւոյն մի յաղթանակն է, բայց
նախնեաց պայմաններուն, հին հարց հագուստներուն
համար վաղէմի սէրն իր լաւ և վատ կողմն ունէր: Տեղ
տեղ կ'երևին հինօրեայ զգեստներ. օրինակի համար՝ ի
Մէքլէնպուրկ՝ կայ հին տարազի հետք մը՝ գլխարկներու
ձևին մէջ: Ընդեղեն և ծաղիկ ծախողներ ի համպուրկ
դեռ ևս կ'հագնին շատ տարօրէն և սիրուն հագուստ:
Նոյնպէս Պալարական լեռնաբնակներն հին հանդերձա-
յին օրինաց նշանները կ'ցուցնեն, ինչպէս նաև Ռուկէն
կղզին: Հիւսիսային կողմերը հազուադիւս են ազգային
զգեստներն: Ընդհանրապէս ամենէ աղքատ դասակարգը
կապիկի պէս կ'օրինակէ իր հարուստ մեծաւորներն, ինչ-
պէս ասոնք ալ՝ ըստ կարգի, հաւատարմօրէն կ'հետևին
ֆրանսական նորաձևութեան:

Գերմանիոյ քաղաքական դրութիւնն այնքան ալլա-
զան է, որ անկարելի կ'երևի զայն մի քանի խօսքով
պատկերել: Պիզմարդ իշխանին որով ամեն ինչ իրը և ան-
խուսելի կ'ընդունուէր: Վերջերս միայն ազատ զարգաց-
ման ասպարէզն աւելի ընդարձակ համեմատութիւններ
ստացաւ, միայն բանաւոր չէ առ այժմ հիմնական ար-
դիւնքը գուշակել: Կայսեր անձնականութենէ, որ շատ
մեծ կշիռ ունի, կախուած են զանազան իրողութիւններ:
Գերմանական սահմանադրութիւնն թէ միապետական և
թէ խորհրդարանական նկարագիրն ունի, և հասարակաց

կարծիքն այնքան զօրեղ չէ հինօրեայ նախապաշարումներ ջնջելու։ Այսպէս՝ քանի որ Գերման ազգին ճակատագիրըն լոկ անձնականութենէ մը կախումն ունի, մի շատ դիպաց ելքն անստոյգ կ'իթուի, և անախնկալ պատահարներ կրնան յանկարծ ծագիլ։ Թերեւ հարցուի թէ նոյն իսկ ժողովուրդն — Գերման ազգն — ինչ ջրի մէջ է։ Բայց նախ պարտ է բանասիրական բացատրութիւն մը տալ։ Առաջին բառն աւելի ընկերային քան քաղաքական միութիւն մը կ'նշանակէ։ Գերման ազգն կրնայ պարծիլ եւրոպայի մէջ ունեցած դիրքով, սակայն՝ ինքնին այդ դիրքն անօրոյ է, և կուսակցական վէճերն անպակաս։ Մէն մի փոքր տէրութիւն, մէն մի դաւառ, մէն մի քաղաք իր տեղական յատուկ հարեհասիրութիւնն ունի։ Այսպէս Սաքսոններն գլխովին կ'տարբերին Բրուսիացիներէն, Վուրդէնպերկցիք Սաքսոններէն, և այսպէս ըստ կարգի։ Սակայն այս դաւառային զանազանութիւններն չեն ներգործեր ժողովրդեան և իր ընկերական կենաց վրայ։ Այս վերջին տարիներն բարձր դասակարգն դուրս լի փափաք մը կ'յայտնէ, այս է՝ ստորին կարգերն լուսաւորել, դասային նախապաշարումներ վանել և իրենց նուազ բարեբաւօտիկ եղբարց հետ մարդասիրական յարաբերութիւն հաստատել։ Միջին դասակարգն այս շարժման տակաւին անտարբեր կ'երևի, թերեւ այս պատճառաւ որ ոչ ժամանակ և ոչ մարդասիրական ձեռնարկներու մասին միջոցներ ունի։ Գերմանիա ամենէ աւելի պէտք ունի միջին դասակարգերուն զարգացման, որոնք միշտ ազգի մը բարօրութեան հիմունքը կ'կազմեն։ Ժողովրդեան ճարտարամտութիւնն և եռանդուն ու բարձր յատկութիւններն անուրանալի են։ Միայն անոնց մղում տալու առիթը կ'պակսի։ Անվրդով խաղաղութեան օրեր, նուազ զօրականութեան եռանդ, աւելի մարդասիրական զգացումներ, երկրին լաւագոյն աւանդութեանց վերագարձն կարևոր պայմաններ են Գերմանիան, որ արդէն հզօր ազգ մ'եղած է, բարօրութեան հաստատագոյն ճամբուն մէջ դնելու համար։

ԱՐԾԻՒՆԵՐՈՒՆ ԲՈՅՆԸ

Ա

« Հայր իմ, հայր իմ, » կ'ըսէր Տօնալտ, մինչ կը բանար բլրոյն
բարձր դարաւանդին վրայ շինուած իւր հիւղակին դռուը. « այ-
սօր գեղեցիկ օր մը պիտի ունենանք: »

Նախածագ արեգական շառաւիղներն հազիւ կ'ոսկեզօծէին
Պէն Մուրի գաղաթն՝ որ հիւղակին ետեւէն կը բարձրանար տե-
րեւթիտ անտառակներով: Ամպազիրկ երկին կը փայլէր ծիրա-
նեգոյն: « Շատ գեղեցիկ է, » պատասպանեց հայրն. « այսօր պիտի
այցելէի քեռորդւոյս, և այսպիսի օր մը ուղևորութիւնն կրկին
դուարճալի է: Նկո՛ւր, Տօնալտ, այժերը շուտ հոգ ձգէ և կովը
փնտռէ: Շուտով՝ մը կ'թենք, նախաճաշիկ մ'ընենք, և ապա
ճամբայ ելնենք: »

« Օհ, Պրաուն Բէյդէ — այս է կովին տրուած անունը — շատ
մօտ է, » ըսաւ Տօնալտ. « դեռ նոր տեսայ զայն որ հովտին եր-
կայնութեամբ դրացի Մօրսին տանը առջևէն անցնելով կուգար:
Տանտիկինն պէս ճարտիկ է նա, և լաւ գիտէ թէ մենք նախա-
ճաշիկ կ'ուզենք. . . : Բայց ի՞նչ է պատահածը, դրացի Մօրսը
մեր կովը ահա ի՞նչ տանի: » « Բա՛րեկամ, բա՛րեկամ, »
գոչեց Տօնալտ, երկու ձեռքերը բերնին տանելով և թմբուկի
մը պէս գոռալով, « այդ խեղ կովն է, կը հասկընա՞ս, անոր
անունը Պրաուն Բէյդէ է: »

« Ոհ, այո՛, կը հասկընամ, » պատասխանեց անդնդային բիրտ
ձայն մը. « բայց ես յատուկ դիտաւորութիւն մ'ունիմ այս կո-
վը պահել ուղեւով: Կրնաս իմացնել հօրդ, որ եթէ կ'ուզէ,
թո՛ղ գայ առնէ: »

« Հայր իմ, » գոչեց Տօնալտ, որ տակաւին կը կենար դրան
ճամբուն վրայ. « դրացի Մօրս կ'ըսէ թէ պիտի պահէ մեր կովը:
Կ'աղաչեմ եկո՛ւր և կեցո՛ւր զինքը: »

Տընքան, իւր հայրը, գուրս նետուեցաւ և տեսաւ որ դրա-
ցին կովը կը քաշէր դէպ իր ախոսը: « Ի՞նչ ըսել կ'ուզես այս
ընելովդ, ճօն Մօրս, » գոչեց, և ի պատասխանի, « կ'երևի թէ
չես հասկնար » ըսաւ միւսը. « անտարակոյս մոռցած ըլլալու ես
երկու ոսկւոյ պարտքդ՝ զոր անցեալ ձմեռէն ի վեր այս տասնե-

բորդ անգամն է խոստացած էիր վճարել երէկ: Արդ՝ քանի որ յիշողութիւնդ այդչափ տկար է, կովդ պիտի պահեմ յիշեցնելու քեզ պարտքդ: Մինչև որ իմ քառասուն շիլինս ձեռքս չը տեսնեմ, կովդ իմ ախոռս պիտի մնայ:

Տընքան Մաքիան շանթահար՝ իւր շրթունքը խաճաւ: «Աղէկ գիտէիր որ,» ըսաւ նա, «պարտքս հիմա չէի կրնար վճարել քեզ: Բարի կնոջս հիւանդութիւնը ու մահը սպառեցին իմ բոլոր ինչ-քըս: Բայց գիտէիր դու նաև թէ պարկեշտ անձ մ'եմ, և պէտք չէիր որ այսչափ խոստապահանջ ըլլայիր ինծի: Բարի դրացիութիւնը այդպէս չըլլար, ճօն:

«Բա՛րեկամ, իրօք կ'ըսեմ քեզ,» մռնչեց ճօն Մօրս. «կովը իմա պիտի ըլլայ մինչև որ պահանջս ստանամ:» Այս խօսքերը մրմնջելով իւր սպիտակ նեղ բնակարանը մտաւ:

«Հա՛յր իմ,» ըսաւ Տօնալտ, գրգռեալ ձայնով մը երբ ճօն Մօրս այլ ևս չէր տեսնուէր. «պիտի թողուս հիմա որ երթայ... ե՛ս, ես... չեմ կրնար համբերել, գիտե՞ս. եթէ ես տեղդ ըլլայի՛...»

«Ի՛նչ պիտի ընէիր նայինք,» ըսաւ իւր հայրը: «Բայց, սիրելի զտւակս, թէև մեր դրացիին ըրածը իրաւունք ու արդարութիւն չէ, և սակայն կրնայ ընել ինչ որ կ'ուզէ. քանզի պարտքս պարտք է զոր չեմ կրնար ուրանալ: Եթէ հնար ըլլար, ասկէ շա՛տ ու շա՛տ առաջ պիտի վճարէի. սակայն քու խեղճ մօրդ հիւանդութիւնը ու մահը դայն վայրիկ մի մոռցնել տուին ինձ: Համբերութիւն, համբերութիւն. թերևս քեռորդիս փոխ տայ ինձ քառասուն շիլին եթէ խնդրեմ իրմէ: Յայնժամ ճօն Մօրս պիտի տայ մեզի ետ մեր սիրելի կովը: Վաղը ետ կ'առնենք դայն:

«Ո՛չ թէ կ'առնենք, այլ պէտք առնենք, հայր իմ,» ըսաւ, տըղան հաստատապէս: «Այո՛ր պէտք է տայ մեզի մեր կովը: Ամօթ այսպիսի հարուստ մարդուն. ի՛նչ կը հասկնայ այս կերպ վաճառելով:

«Ըսեմ քեզի, սիրելի զաւակս,» պատասխանեց հայրը. «ճօն Մօրս չառոնց նախանձած էր մեր կովին, վասն զի մեր կովը մղոններով հեռու այս չրջակայից մէջ ընտրելագոյնն է: Անցեալ աշնան բաւական լաւ գին մը տուաւ ինձ անոր համար. բայց ես մերժեցուս համար ան ատենէն ո՛րս մը սլահեց ինծի դէմ:

«Լաւ, հանգիստ եղիր, հայր իմ,» ըսաւ Տօնալտ. այսօր

բարի կովը ետ պիտի ստանանք: Այ՛ո, պիտի առնենք: Եւ դիտես, հայր իմ, թէ երբ ես բան մ'ըսեմ, կը կատարեմ ալ զայն:» Հայրը ժպտեցաւ:

«Ի՞նչ յանգուդն խորհուրդներ կը ծնին մտքիդ մէջ, սիրելի զաւակս,» հարցուց հայրը: «Կաղաչեմ, գթութեան սիրոյն համար, Ճօն Մօրսին գէշ բան մը մի, զրուցեր: Խնդիրը այդպէս ուղի տասնապատիկ պիտի կնճռոտես: Բան մը բարկութեամբ մի՛ ըներ, Տօնալտ:»

«Ընողի՞ մը պէս կ'երեւնամ կոր, հայր իմ:» ըսաւ Տօնալտ, իւր հասակին ճշդատիպ բարձրութեան քաշուելով: Տընքան Մաքիան հաճոյքով և հպարտութեամբ մը նայեցաւ իւր զաւակին բարձրահասակ կաշմութեան ու զեղեցիկ՝ գէմքին վրայ:

«Լա՛ւ, զաւակս, դուն տակաւին տասն և վեց տարուան հազիւ կաս, Տօնալտ,» ըսաւ հայրն, «և լեռնային օդն դքեզ զօրաւոր և տոկուն ըրած է: Բայց ես կ'ուզէի զիանալ թէ մըտքինդ ի՞նչ է:

«Բայց ես կ'ուզէի չըսել քեզ, հայր իմ,» ըսաւ Տօնալտ: «սըխալ բան մը պիտի չըլլայ ընելիքս: Հիմա սիրող հանգչեցա՛ւ:

«Շա՛տ լաւ. եթէ սխալ բան մը չէ, ըսելիք չունիմ:» ըսաւ հայրը որ վարսակէ շինուած և Պրաուն Քէյդին կաթովը այն օր չթրջուած չոր հացը կը կրծէր: «Կրկին կ'ըսեմ,» ըսաւ թշուառ հայրը, «չըլլայ որ յախուռն կերպով վարուիս և անպատուաբեր ընթացքի մը մէջ դռնուիս, հասկցա՞ր . . . :

Բ

Տօնալտ տեսաւ իւր հօրը լեռան զառիվերէն աներևութանայլը, և ըսաւ ինքնիրէն. «Իրա՛ւ, մտքինս գէշ բան մը չէ, այլ պզտիկ բան մըն ալ չէ ընելիքս: Բայց հիմա սա այծերուն նայիմ . . . :

Անունները տրուելուն պէս եկան այծերը. և Տօնալտ կ'իմաց զանոնք և կաթը ամաններու մէջ առնելով զետեղեց զանոնք զով տեղ մը: Առաւ յոբորիկ կացին մը և զրաւ զայն իւր կապարանին (belt) մէջ, սուր դանակ մ'ալ իւր մէջքը խոթեց, կտոր մը հաց և չիչ մը կաթ իւր կաշիէ տօսրակին մէջ տեղաւորեց, և ձեռքն ալ առաւ երկաթեայ սուր ծայրով ցուպ մը: Պտոր մ'ալ ամուր չուան առնել չմոռցաւ. և ապա հիւղակէն դուրս ելաւ ու իջաւ հովիտը երազոտն քայլերով: Բաւական

երկար ճամբայ մը ունէր երթալու. արեգակն դեռ ի խոնարհ էր արեւելից մէջ, ուստի սկսաւ սուլել, երգել մինչև որ անըզգալաբար մօտեցաւ իջևանի մը, ուսկից սքանչելի տեսարան մը կը պարզուէր աչաց՝ բարձրադիր ու գեղապանձ լեռանց վրայ:

Տանը սպասաւորը «բարի լոյս» մաղթելով իրեն ծանօթ այս պատանւոյն՝ հարցուց թէ զո՞վ կը խնդրէր:—«Տօք. Մէյնը,» պատասխանեց Տօնալտ: «Ահա՛ կուգայ,» ըսաւ սպասաւորը, մինչ նոյն ժամուան ազնուական պարոնն կը մօտենար ուղղաճեմ քալուածքով մը դէպ ի դուռը: Տօնալտ որ հոն կանգնած էր՝ հանեց զլսարկը յարգական բարեւով մը, և սպասեց որ նախ Պարոնը խզէ լուսթիւնը: «Ա՛հ իմ պլտիկ մարդս,» ըսաւ անգլիացի պարոնը. «եկար որ բռնածներէդ մեծկակ ձո՞ւկ մը ցուցընես ինծի» «Ո՛չ այսօր,» ըսաւ Տօնալտ. «այլ եկած եմ հոսկալու, թէ տակաւին նոյն փափաքը ունի՞ք տալու ոսկի մը անոր՝ որ կը բերէ Ձեզ արծիւի բոյն մը, ինչդէս որ անցեալները կը յիշէիք:

«Արծիւի՞ բոյն մը, ո՛հ այո՛, իրաւ. այդպէս բան մ'ըսի: Բայց բոյնը ի՞նչ պիտի ընեմ. ես կ'ուզեմ արծիւին ձագերը:

«Եւ ես զիտեմ թէ պլտիկ ձագերով արծիւի բոյն մը ո՛ւր կայ.» ըսաւ Տօլանտ: «Երէկ կը դիտէի երկու արծիւներ՝ որ հոս հոն կը թուշտէին, և վերջապէս աչքովս անոնց հետեւելով տեսայ թէ մեր այս լեռանց ամենէ բարձր ու անմատչելի գագաթան վրայ շիներ են իրենց բոյնը, տէր:

«Գնա՛ և զանոնք ինծի բեր,» ըսաւ անգլիացի Պարոնը կրցածիդ չափ աճապարէ և ես կը խոստանամ տալ քեզ ոսկին:

«Ա՛հ, խնդիրը հոգ է ահա,» ըսաւ Տօնալտ ամինջապէս: «Ատկէ աւելի կ'ուզեմ: Երկու ուկի կ'ուզեմ, տէր: Յայնժամ ամէն չլտանդի պիտի դիմագրաւեմ զանոնք ձեզի բերելու համար: Արդեօք կրնա՞ք տալ երկու ոսկի:

Անգլիացին կարմրեցաւ: «Ի՛նչ,» ըսաւ, «այսչափ դեռատի և արդէն դրամի այսքան մօրի:

«Ո՛չ, տէր իմ, զիս սխալ կը ճանչնաք,» ըսաւ Տօնալտ: «Ընդհակառակն, եթէ ինծի համար միայն ըլլար, ձագերը պիտի բերէի առանց փոխարինութեան:

«Իրա՞ւ,» ըսաւ Պարոնը, «և ի՞նչ է ուրեմն պատճառը որ այդքան շատ ստակ ուզեցիր:

Տօնալտ վայրկեան մը լուռ կեցաւ: Ապա, վախնալով զի մի

դուցէ իւր սիրելի Պրաուն Քէյդը վերստանալու գեղեցիկ պատեհութիւնը կորսնցունէ, պատմեց մանրամասնօրէն իւր պատմութիւնը:

«Այսպէս, հօրդ սիրոյն համար վտանգի յանձնառու կ'ըլլաս», հարցուց անգլիացին:

— Ամենայն սիրով: Եւ, արդէն միտքս դրի այնպէս ընել:

— Եւ շատ ալ վտանգաւոր է, այնպէս չէ՞:

— Այո՛, շատ վտանգաւոր: Ատոր տարակոյս չկայ: Եթէ մէկը ուզէ հասնիլ բոյնին, պէտք է դանակի մը կռնակին չափ նեղ ճամբէ մը մագլցի, որուն երկու կողմերը անմարտելի խորութեամբ անդունդներ կը բացուին: Բայց, կ'աղաչեմ, տէր իմ, մի՛ քրքրեր իմ երեւակայութիւնս: Ես պիտի երթամ և դառնամ ապահով:

— Այդ պարագային մէջ կեանքդ վտանգի պիտի ենթարկես . . . : Լա՛ւ ուրմն. բե՛ր ինձ արծուիկները, և բերած վայրկենիդ պիտի ստանաս երկու ոսկին:

— Շնորհակալ եմ, տէր իմ: Մնաք բարով:

— Կեցի՛ր, կեցի՛ր, Տօնալտ, ես ուզեցի որ ըզբեզ փորձեմ, թէ իրա՛ւ պիտի երթ՞աս. բայց հիմա փոխեցի միտքս: Ինձի պէտք չէ այնքան Արծուի մը բոյն:

Տօնալտ տրտմեցաւ:

«Տունդ գն'ա, տղաս», ըսաւ պարոնը. «գն'ա տունդ չկոտորած ոսկրներով . . . : Ա՛հ, բայց ինչու այդչափ կը տրտմիս: Առանց ձաղերը պահանջելու պիտի տամ ստակդ: Ահաւասիկ ես, ա՛ռ» Բայց Տօնալտ չէր ուզեր:

Երկու փայլուն ոսկիները մատերուն մէջ դարձնելով՝ «Եկուր, ա՛ռ», կ'ըսէր պարոնը, «եթէ չառնես շատ պիտի վշտացնես զիս, և անգամն ալ քեզմէ ձուկ պիտի չառնեմ»:

Վերջապէս Տօնալտ առաւ դրամը, ի սրտէ շնորհակալ եղաւ իւր բարեկամին և գնաց տուն: Երբ Տօնալտ պարոնին տունէն բաւական հեռացաւ, սկսաւ ցատկել և ուրախութեան ճիչեր արձակել:

«Ո՛հ, իմ սիրուն Պրաուն Քէյդս, այո՛ մերինը պիտի ըլլաս նորէն: Այո՛, այո՛ . . . : Ո՛հ, հայր իմ, ո՞րքան ուրախ պիտի ըլլաս» Վայրկեան մը լուց և ապա կ'ըսէր ինքնիրեն. «Բայց պէտք է որ Տր. Մէյն ունենայ իւր արծուիկները: Այո՛, անպատճառ ունենալու է . . . »

ԻՍ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԷՍ

Թ

Անդրէաս վարժապետը՝ հին Մեսրոպեան դպրոցի այդ մեծ ներկայիչը բարի, հեղ, խոնարհ, հմուտ ու անձնուէր մէկն էր, խիստ ընտիր վարուց ու բարուց և բարձր արժանեաց տէր, Կուսակցական բերմամբ իրեն դէմ հակառակողը անգամ իրենց անդուլ մաքառմանց մէջ չէին կարող ժխտել անոր անբախիր վարքն և բազմաթիւ բարեմասնութիւնները:

Խիստ գովելի դաստիարակ մ'էր Անդրէաս, որ ամէն կարելի եռանդով ծառայած է Ս. Մեսրոպեան վարժարանի, իր բոլոր շունչն ու կեանքը նուիրելով անոր փառաց, և իր բոլոր ոյժըն ու գործունէութիւնն՝ անոր օգտին ու յառաջդիմութեան: Դժուարին է ապաքէն գտնել այնքան ժիր և բարենախանձ պաշտօնեայ մ'ինչպէս էր հռչակաւոր տեսուչը: Քառորդ դար մ'ամբողջ իր կենդանարար շունչովն ոգևորած է Ս. Մեսրոպայ տունը որու համարեա՛ թէ բոլոր հին կեանքն՝ այն ժամանակներու համար փառաւոր՝ անոր հետ կապուած է անրաժան կերպիւ: Հին Մեսրոպեանը ըսել է Անդրէաս Փառապետն — և փոխադարձաբար:

Հին ժամանակի այդ մարդը՝ հին դպրոցի այդ հին վարժապետը՝ նոր սերունդի առջև յանդաւոր կը դառնար իբր չափազանց սիրող և ոյժ տուող գրաբառի և անով վնաս հասուցած Ս. Մեսրոպայ տան մէջ վարժ ու դաս առնող հին ամբողջ սերունդներու մտաւոր զարգացման: Այս մեղապրանք չկրնար իրաւացի սեպուիլ: Իր դարու մարդն էր Անդրէաս: Գրաբառասիրութիւնն իր ատեններու տիրող գաղափարը կամ զգացումն էր. նախնի պատուելիներու և ուսումնականներու միակ տենչը՝ միակ երազը մէ'կ կէտի վրայ կը կայանար, այն է կենդանացնել սակեղարու գրաբառն՝ որ առ հասառակ ամէնու գերադոյն իտէալը կը կազմէր: Սխալանք մը, ցնորք մը, պատրանք մը լեզուաբանական սկզբանց և ճշմարտութեանց, և զարդալճան անյեղի օրհնքներու անգննութեան կամ անգիտակցութեան հետևանք: Եւ միթէ այս ստուերի ետեւէ վազող պահպանականներ կը պակսին ցայսօր իսկ: Ծամանակը ետ չըդառնար ընաւ, ինչ որ մեռած է՝ չկրնար նորէն ողջանալ: Մեռելը՝ որքան և սիրելի ու արժանական՝ իր դամբանին մէջ հանգիստ ձգելէ ուրիշ հնար չկայ . . . :

Մեզ պատմուած վաւերական պատմութիւն մը բաւական բացայայտ կը ցուցնէ թէ Անդրէաս վարժապետ այնքան նախապաշարեալ չէր մեր հին լեզուի բացարձակ կիրառութեան

մասին, կամ դէժ իր ժամանակակիցներու շատերէն նուազ կանխակալ էին իր կարծիքները:

Նարեկի վարժապետ մ'երկարամեայ փորձառութեամբ աշակերտներու զրաբառ վերձանութեան ամլութենէ խելարրած՝ օր մը դիտողութիւն կ'ընէ իրեն թէ օգտակար նախաձեռնութիւն մը կ'ըլլար աշխարհաբառ զրքեր կարդացնել մանկանց՝ որով շատ աւելի դիւրին և արագ պիտի կատարէին ասոնք հասարակ ընթերցման ընթացքն որ երկար և դրեթէ անվերջանալի էր հին բարի ժամանակները: Անդրէաս առանց ժխտելու այս առաջարկեալ միջոցի դորձնական օգտակարութիւնն՝ որ թերեւս արդէն իսկ ներկայացած էր իր սուր մտքի, « Խօսքը մի՛ ըներ ատոր, Աստուծոյ թէ կը սիրես, կ'ըսէ՝ օգտակար է անշուշտ խորհուրդդ և կարի օգտակար, այլ եթէ երբէք աշխարհաբառ գասադիրք մտցնեմ՝ դպրոցի մէջ, փորձանք պիտի հանեմ դուխս, զիս պիտի ելնեն հալածեն իբր բողոքական»:

Լուսերական քարոզիչք՝ դորձնական մարդիկ՝ իսկզբանէ անտի իրենց բոլոր հրատարակութիւնները աշխարհաբառ կ'ընէին, ինչ որ նորութիւն մ'էր հին ժամանակ՝ մանաւանդ կրօնական գրուածոց մասին. հետեւարար Հայ ժողովուրդի կենդանի լեզուն նկատուած էր իբր բողոքական քարոզիչներու սեփական լեզու և այս իսկ մեծ պատճառ մ'եղած էր անոր անվարկութեան: Սուրբ Գիրքը իր փառաց պատուանդանէ ընկած վրոյած կը նկատուէր աշխարհիկ լեզուի վերածուելով: Խեղճ Անդրէաս վարժապետը հոջակաւոր քրտիս մը պատճառաւ իբր կաթոլիկ հալածուելէ ետք՝ իբր նորաղանդ նոր հալածանքէ մ'իրաւամբ կը վախնար հիմա: Մանաւանդ որ իր նիւթական անձուկ վիճակի նպաստ մ'ըլլալու համար բողոքականներու բարեպաշտիկ գիրքեր՝ որք ըստ ինքեան փրասակար բան մը չէին պարունակէր իրենց մէջ, վարձքի փոխարէն աշխարհաբառ թարգմանելու ծանր յանցանքն ալ կը գործէր երբեմն, և որու համար իբր կասկածելի՝ ծուռ աչքով կը նայուէր ազգայիններէ: Այս վիճակի մէջ էին միտքերը ասկէ հապիւ կէս դար յառաջ...

Յետեւալ մտքերու և գաղափարներու քնականադէս շուրջ ընթաց կ'երթային կոշտ բարքեր: Ինչ ինչ թանձր սովորութիւններ՝ այդ ժամանակներն պատշաճ և ներքին համարուած, այլ որք անհեթեթ՝ նա մանաւանդ ծաղրելի պիտի երևէին այսօր, ինքնին բարեփոխուած էին Անդրէասէ՝ եթէ ոչ իսպառ ընջուած խափանուած: Այսպէս շատոնց թողած էր խաչուէն, զոր առաւօտուն հանդիսաւոր կերպով կը խմէր դպրոցի մէջ. նա վաղուց հրաժարած էր ի ներկայութեան աշակերտաց չորս ծալած ջափերը ուսելու սովորութենէ՝ զոր երբեմն ի գործ կը դնէր առաւօտեան սուրճէն յառաջ և զոր յիշած է Ոսկանեան « Էն ծանեալ գիտուր իւր »-ի, ուշագրաւ և մանրամասն յօդուածին մէջ՝ ուր նորածագ « փրէնկաութիւն » մը կը ձագկուէր ու կը նշուակուէր. Հին դատարարական առ առաւելն սպիտակ

Ֆրանսէլ մը կը ճաշակէր երբեմն սրահի մէջ, զաւիթի նախաճաշն յունարէնի դասատու Նամպիսիի թողլով։ Այդ վարժապետն, որ հմուտ բանասէր մ'էր, այլ ոչ մաքրասէր մէկը, զաւիթը իր երկար փեղոյրի մէջ կը դնէր թաշկինակով պլլուած՝ զոր կ'ուտէր դաս տուած ժամանակ։ Մեսրոպեան վարժարանի տեսուչը այլ ևս անպատեհ կը գտնէր իր երկար ծխափողն հետը կրել տանիլ դասարան՝ ինչպէս կ'ընէ եղբւր հին ժամանակներ։ Խեղճ պատուելին որ ծխապաշտ մ'էր, դասարանը մտնելու պահուն ձեռքէն չէր թողլուր սակայն սիրելի մուխքաշը՝ առանց չուտ չուտ և երկար երկար ծխելու զայն։ Կարծես թէ չէր յադեմար անոր հեշտալի վայելքէ։

Այո՛, հին դպրոցի այն աւանդամուլ ներկայացուցիչներէն չէր Անդրէաս՝ որը անհաշտ ընդդիմութիւն կը ցուցնէն նորութեան և յառաջդիմութեան։ Ժիր Ալփիարեանի խորհրդակցութեամբ վերջապէս բարեփոխեց վարի սրահը, որու յատուկ ուշադրութիւն մը շնորհելը վաղեմի դաստիարակին ամենէ մեծ և ամենէ հաստատուն սխալումը կը համարուի։ Այդ զրկեալ յարկն, որ սակայն աշակերտներու մեծագոյն մասը կը պարունակէր, սխառ ունենալ իր Բերականութեան, Աշխարհագրութեան և Տոհմային Պատմութեան դասերը, որք 1855 թուականէն յառաջ և ոչ իսկ գոյութիւն ունէին հոն։ Այդ միևնոյն աշխոյժ հոգաբարձուի առաջարկի համեմատ աշակերտաց առաջին գրասական պտոյտը կատարուեցաւ։ Բոլոր դպրոցական խումբը Սինեքիի պարտէզը գնաց, ուր ընդարձակ խաներով (Բաղլա) բերուած զաւիթը վայելեցին աշակերտք՝ Անդրէասն իրենց գլուխ ունենալով։ Եւանդնոտ հոգաբարձուն իրիկուան դէմ՝ աշակերտաց դարձը դիտելու համար փութացած էր քաղաքին հեռաւոր սահմաններու վրայ գտնուած Մերկերեանց տունն երթալու, ուսկից պիտի անցնէին անոնք։ Երկար ժամանակեայ խնամածութիւն մ'իբր բուն իսկ մէյ մէկ զաւակներ՝ սիրելի ըրած էր իրեն՝ Մեսրոպեան սանունքը։

Այս բարեփոխութիւնք՝ այն ժամանակները ծաղկող և իր փառաց գագաթնակէտը գտնուող Աղաբէգեան վարժարանի օգտակար հակազդեցութիւններն ըլլալ կը թուին . . . : Հին Մեսրոպայ տունը՝ խուլ մրցման մէջ՝ կ'ընդունէր զանոնք ուշիմ հոգաբարձուի մը նախաձեռնութեամբ՝ որու բարենախանձ ոգին կարծես կ'զարէր յիշեալ մասնաւոր հաստատութեան յաջող և փայլուն ընթացքին համար . . . :

ՄԻՍԻ ՎՐԱՅ ԿԱՐԵԻՈՐ ԳԻՏԵԼԻՔ

Մեր բնական ոյժերը հաւասարակշռութեան մէջ պահելու համար միս ուտելու մեծ պէտք ունինք: Միայն Փարիզի մէջ տարին 266,800 եղ, 216,500 հորթ, 1,722,000 ոչխար, 257,500 խոզ և 10,000 մի կ'ուտուի. այս գումարին միայն եօթներորդ մասը ֆրանսա ինքը կը հասցունէ, մնացած մեծ մասը դրսէն կը գնուի: Ընդհանուր ֆրանսայի մէջ մարդ գլուխ տարին 50 քիւօ միս կ'իյնայ, այս չափը մարդուն բնախօսապէս պէտք եղած միսին մէկ երրորդն է, մարդս իր բնախօսական անհրաժեշտ պետքը լրացնելու համար պարտի տարին 35 քիւօ միս ուտել: Արդարեւ, ըստ Բրոֆէսէօր Բրուսթի, չաբիքը այլքան մեծ կ'ըլլայ որչափ այս որոշեալ քանակութենէն նուազ միս ուտուի. այս քանակութիւնը քաղաքներու և գիւղերու մէջ ևս կը տարբերի, օրինակի համար, Փարիզի մէջ տարին մարդ գլուխ 80 քիւօ միս կը վառնուի, Վէրսայի մէջ 82, Բօի մէջ 87, Պորտօի մէջ 75, Լիօնի մէջ 66, Ռուէնի մէջ 45, Լիի մէջ 50 քիւօ: Այս համեմատութիւնը կը նշանակէ թէ մեծ քաղաքներու մէջ մարդ գլուխ միջին հաշուով 64 քիւօ միս կ'իյնայ, մինչդեռ գիւղական բազմամարդութեան մէջ այս համեմատութիւնը մարդ գլուխ 15 քիւօի կ'իջնայ:

Միւս լիֆտին բաղադրութիւնը. — Միսը գլխաւորաբար կը բաղկանայ, 1. բնասարկոյան նիւթերէ (բնաղնդիլ, բնամիս), 2. բորակածնաւոր նիւթերէ (քրէաթին, քրէաթինին), 3. ճարպէ, 4. ջուրէ, 5. հանքային մարմիններէ որ մասնաւորապէս առի ֆօսֆօրէի քօլատէ և օտիւր Կլօրէի կը բաղկանան: Եղը տիպ առնելով Լէհմանի պատրաստած հետեւեալ յուշակը միսին բաղադրութեան վրայ ընդհանուր գաղափար մը կուտայ:

Հարիւր մաս միսին	74—80	մասը ջուր	
»	20—26	»	Հաստատուն մարմին
»	15,4—17,7	»	խտացեալ բնատիպ, բնամիս, նեարդ և սնովք
»	0,6—1,9	»	սննդանիւթ
»	2,2—3	»	45 աստիճանի մէջ խտակալէք բնատիպ
»	2,7—2,14	»	քրէաթին
»	4,5—2,30	»	ճարպ
»	1,50—0,54	»	բօթաս
»	0,07—0,09	»	սոււտ
»	0,04—0,05	»	մակնէղի
»	4,5—2,30	»	տախտ լաթիք
»	4,66—0,70	»	տախտ ֆօսֆօրիք
»	0,04—0,59	»	աղ
»	0,12—0,13	»	կիւր

Միւի յարկո-ւնիւնը քիւղ պայմանները: — Միսին համը, սննդական մարսողական յատկութիւնները կենդանիին տարիքին, սեռին, առած սննդեան, պարարտութեան, աշխատութեան, տեսակին, մարմինի մասերուն, սպաննուելու կերպին, սպաննուելէ վերջը անցած ժամանակին և պարարտութեանց եղանակին համեմատ կը տարբերին:

1. Տարիք — Խիստ մաշտաշ կենդանիներու միսը բնանեարդէն և բնասպիտէն աւելի ճարպ և մածուած կը պարունակէ, ընդհանրապէս դիւրաւ կը մարսուին, սակայն, քիչ սննդարար, վասն զի մին սննդական յատկութիւնը իր մէջ պարունակած բնասպիտին և բնանեարդին կը պարտի, ասոնք որչափ քիչ գտնուին միսը այնքան նուազ սննդարար կըլլայ: Մեր կենդանիներու միսը ընդհակառակն աւելի սննդարար նիւթ կը պարունակէ, բայց դժուարեփ, կարծր, խիտ և հակառակ իր սննդարար յատկութեան դժուարամարս է: Արջապէս ամենէն լաւագոյն միսը չափահաս կենդանիներունն է: Եզի և ոչխարի միսը հորթի և գառնուկի միսէն աւելի լաւ է և վայրի խոզի միսը խոճկորինը կը գերազանցէ:

2. Արիւն — Մեր տեսակէտով միսերը շատ քիչ տարբերութիւն մը կը ներկանցնեն, սակայն և այնպէս հաւասար տարիքի մէջ՝ ցուլի և խոյի մը միսերուն մէջ զգալի տարբերութիւն մը կայ, ինչպէս նաև եղի և քլէբէքէի, կովի և մաքիի միսերուն մէջ: Վերջիններուն միսերը շատ անգամ անախորժ և գարշելի հոտ մ'ունին:

3. Սնունդ — Այն կենդանիներուն միսերը որք ցերեկը գիւղերու մէջ, աղատ, գեղեցիկ և սննդալից արօտատեղիներու մէջ կ'ապրին և զիշերը կանցնեն ընդարձակ, մաքուր և լաւ օդաւորուած գոմերու մէջ, որոնց մատերները և մսուրի վանդակները լի են գեղեցիկ բոյսերով և խոտերով, խիստ սննդարար և համով կը լինին: Մինչդեռ գէշ սնած և գէշ պահուած կենդանիներուն միսը շատ ստորին կ'ըլլայ:

4. Պարարտ և ախարտ-ւնիւն — Մեր երկիրներու մէջ պարարտ անասունները կը մորթեն, այս լաւ վարժութիւն մըն է: արդարև պարարտումը միսը կը կակղեցնէ, ծուծը կը շտցնէ և մարսողականութիւնը ու համը կաւեցնէ: Սուննալը չէ նաև որ շատ անգամ չափազանց պարարտ մը միսը կը ծթուցնէ և աւելի դժուարամարս կընէ, արդ չափաւոր պարարտ կենդանիներու միսը միայն ուտելու է: Հոշակաւոր ծերունի Բրօֆէսէօր Շըվրէյլի հետ կ'աւելցնենք նաև որ խիստ երիտասարդ, չափազանց լաւ սննդով շուտ պարարտացած և երբեք չաշխատողած կենդանիներու միսը համով և սննդարար յատկութիւն մը չունին:

5. Տեսակ — Միսին համը, սննդարարութիւնը և մարսելիութիւնը դայն հայթայթող կենդանիին համեմատ կը տարբերի, Պրանտիի հետեւեալ ցուցակը միսերու սննդականութեան վրայ ամփոփի գաղափար մը կուտայ:

400 մաս միսը կը պարունակէ	ջուր	բնասպիտ և բնանեարդ	մածուած
Գըվըրճըք	71	22	3
Եղ	74	20	6
Հորթ	75	19	6
Վայրի խոզ	76	19	7

Ուրեմն այս ցուցակէն կը հասկցուի թէ գըվըրճըգին միսը եղէն, եղը հորթէն և խոզէն աւելի սննդարար է. իսկ մարսողութեան տեսակէտով հետևեալ կերպով կը դասակարգուին, ոչխար, եղ, գառ, հորթ և խոզ. ոչխարին միսը աւելի դիւրամարս իսկ խոզին միսը աւելի դժուարամարս է:

Յ. Մարֆէնէն յաւելը — Ամենէն լաւագոյն միսը ողնայարի սիւնի քովերէն ելածներն են, յետոյ կարգաւ կուգլ լաւ են, նոյնպէս ստորին են սրունքի, կուրծքի, գլխու, վզի և փորի միսերը: Մսային նեարդները, լեարդը, դեղձերը, երիկամը, ուղեղը, քաղիթը, թոքը, ներքնաթաղանթները, դնդերը, տոտիկները, գլուխը կենդանիին ամենէն դժուարամարս և քիչ սննդարար մասերն են:

7. Սպանման եղանակը — Գլխէն ջախջախելով սպանուած կենդանիին միսը մորթուած կենդանիին միսէն լաւագոյն է, այս օգտակարութիւնը դիւրաւ կընթանուի եթէ նկատի առնենք մորթուած կենդանիին սննդարար արիւնին մէկ մասին կորսուելը:

Երիզա

ՏՕԳԹ. ՓԱՇԱՆԱՆ

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ*

Մանկան ձեռքը տրուած խաղալիքն ու անով կազմուած խաղն քանի մը գլխաւոր պայմանաց համաձայն պիտի ըլլան:

Ա. Մեր ընտրածն այնպիսի խաղալիքի մը պիտի ըլլայ, որով մանուկը կարողանայ գրադիլ, վասնզի խաղալիք մ'այնչափ հաճոյք կը պատճառէ մանկան, որչափ անոր աշխատասիրական ձգտման յարգուրդ կ'տայ:

Բ. Խաղը հաճոյք պիտի պատճառէ մանկան, մանուկը պիտի սիրէ զայն, վասնզի խաղն այն ժամանակ բարեբար աղը եցու-

* Յե՛ս 11 քիւ, երես 346:

Թիւն մը կունենայ, երբ տղան իւր ամբողջ էութեամբը կը նուիրուի անոր, ինչպէս ապագային պիտի նուիրուի իր գործին՝ ցանկալի արդեանց հասնելու համար:

Գ. Խալն անպատճառ մանկան ուժեքուն համապատասխան պիտի ըլլայ, որովհետեւ միայն այն ժամանակ անձնատուր կըլլայ անոր, կը սիրէ զայն, երբ իր ուժերէն վեր չէ, երբ անոր դժուարութեանց կրնայ յաղթել, վերջապէս երբ շօշափելի արդիւնք մը կը տեսնէ:

Դ. Պէտք չ'է չափազանց չատ խաղալիկներ դիզել մանկան առջև, այլ աշխատիլ իր ունեցած ողջ այլազան ձևեր յօրինել տալ: Խաղալիկներու շատութիւնը անուշադրութեան կառաջնորդէ մանուկը:

Այլ սակայն խաղալիկի մը յաջող ընտրութիւնը կախումն ունի գլխաւորաբար մանկան բնաւորութեան ուսումնասիրութենէն, այդպիսի քննութիւն մը առիթ կուտայ մեզ անոր բնութեան պահանջներն իմանալու, որով կ'աշխատինք օգտակարն ու կարևորը զարգացնել:

Սկսինք մանկան ծնած օրէն:

Առաջին ամիսը նորածինն իր ժամանակին մթադոյն մասը քնոյ մէջ կ'անցունէ և երբ զարթնու ապուշ ակնարկ մը միայն կը նետէ չըջակայ առարկայից վրայ, վասն զի դեռ ևս անկարող է կառավարել իր աչերը, այսինքն վարժուած չէ զանոնք տեսաբանական մէկ առանցքի ենթարկելու: Այդ ժամանակ բացի հանգստէ և սնունդէ ոչինչ կը պահանջէ մանուկը: Բայց ահա չորս կամ հինգ ամիս կ'անցնի և մանկան մէջ աշխատասիրութեան փափագը կարթննայ: Կերակրի խնդրէն զատ ի՞նչ կրնայ զբաղեցնել մանուկը: Նա կ'սկսի դիտել չըջապատի առարկաները, կը շարժէ Թաթերն ու տոտիկ, կ'աշխատի բռնել ամեն բան:

Տեսնենք ի՞նչ կրնանք տալ այդ վեճակի մանկան, անոր զարգացման նպաստելու համար:

Մեր ուշադրութիւնը գլխաւորաբար պիտի դառնայ արտաքին զգայարանաց զարգացման վրայ, որոնք խիստ մեծ և կարևոր դեր մը կը խաղան նորածին մանկան մտաւոր զարգացման գործին մէջ:

Քիչ մ'աւելի մանրամասն քննութեան ենթարկենք նիւթը:

Նորածինը ոչ մէկ բան կրնայ զանազանել, ոչինչ գիտէ: Փորձառութեան շաւիին մէջ իր առաջին քայլն է տոյաւորու-

թեանց և զգացողութեանց տարբերութեան ծանօթութիւնը: Եթէ տպաւորութեանց և զգացողութեանց տարբերութիւնը չըլլար, գիտութիւնն ալ գոյութիւն չէր ունենար: Օրինակի համար, եթէ մեր շրջապատի ոգին բարեխառնութիւնը փոփոխութեան ենթակայ չըլլար, երբէք գաղափար պիտի չունենայինք ջերմութեան վրայ: Տարբերութեանց ծանօթութենէն մանուկը սակաւ առ սակաւ կ'անցնի նմանութեանց ծանօթութեան: Օրինակի համար, երբ առաջին անգամ տղան ժամացոյցին հարուածը կը լսէ, դայն կ'ըմբռնէ մի միայն իբր տարբեր հնչիւն առաջի լսածներէն, երկրորդ հարուածը կ'ըմբռնէ ոչ միայն իբր տարբեր ձայն նախորդներէն, այլ նաեւ քիչ մ'առաջ կրկնուածին: Յիշողութեան մէջ երկրորդ հարուած կը ձուլուի առաջնոյն և յաջորդ հարուածներու ժամանակ նման տպաւորութեանց զօրութիւնը հետզհետէ կ'առաւելու. ժամացոյցին հարուածները հետզհետէ աւելի ծանօթ կ'ըլլան մանկան: Նմանապէս ճրագին բոցը առաջին անգամ հետք մը կը թողու մանկան մտաց մէջ՝ սակայն այնքան թոյլ որ ճրագը հեռացնելուս պէս մանկան յիշողութենէն կը սրբուի բոցին պատկերը: Այս երևոյթը ամեն օր կրկնուելով՝ մէն մի տպաւորութիւն նախորդին կը ձուլուի, ճրագին բոցը հետզհետէ աւելի ծանօթ կ'ըլլայ մանկան և վերջապէս անոր պատկերը կը փնայ յիշողութեան մէջ, նոյն իսկ ի բացակայութեան ճրագի (մտապատկեր):

Միևնոյն գործողութեան կ'ենթարկուին բոլոր տեսածները, լսածները, շոշափածները և եւ, որով տակաւ առ տակաւ մանկան մէջ կը միտերի ծանօթութեանց առատ պաշար:

Ըսել է որ մեր արտաքին զգայարանները կը ճանչնան առարկանները միայն այն պատճառաւ, որ բազմիցս փորձի ենթարկած են զանոնք: Ակներև է թէ որչափ չատ ըլլան մեր մտապատկերներն և որչափ պայծառ ըլլան, այնչափ ալ որոշ գաղափար կունենանք մեզ շրջապատող բնութեան վրայ: Սակայն որոշ տպաւորութիւններ և հետևաբար մտապատկերներ ունենալու համար մանուկը պիտի գիտնայ կառավարել իր զգայարանները, որովհետև որչափ կիրթ ըլլան անոնք, այնչափ ալ պայծառ կ'ըլլան մեր գաղափարները: Ուստի արտաքին զգայարանաց կանոնաւոր զարգացումը խիստ մեծ և կարևոր ազդեցութիւն ունի մանկան մտաւորական զարգացման վրայ: Շատ անգամ այնպէս կը պատահի որ մանուկն իր մօտը հնչող ձայն մը չը լսեր, թէև սուր լսողութիւն ունի, որովհետև ուշադրու-

Թիւնը հոն ուղղուած չ'է: Ուստի բաւական չ'է միայն զգայա-
րանքները կրթել, այլ ուշադրութիւնն ալ սրելու է:

Տղուն ուշադրութիւնը սրելու համար պէտքէ տալ ամենա-
պարզ խաղալիկներ գոյնի և ձևի նկատմամբ:

Այսպէս ուրեմն երբ մատաղ մանուկն գործունէութեան
փափագ կ'արտայայտէ, երբ աչերը որոշ կէտերու կը յառէ,
երբ թաթերն ու տոտիկներ կը շարժէ, երբ շօշափել կուզէ ա-
մեն ինչ, պարզագոյն խաղալիկ մը պէտքէ տալ ձեռքը, որ մեր
պահանջներուն համապատասխանէ: Ո՞րն է այդ խաղալիկը:
Ֆրէօպէլ երկար խորհրդածութիւններէ յետոյ քրքէ քանաւոր
ֆրէօպէլ ընտրեց իւր առաջին խաղալիկ:

(Շարունակելի)

Կ. Վ. ՊԱՆԱՊԱՆ

ՅԶԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլիս 12 Յուլիս 1894

Բարեկամ, Եւ միթէ իրօք կ'ըգտան, կ'սորհին հոգն ալ, ջուրն
ալ, օդն ալ, հուրն ալ, քանի որ կան, քանի որ կ'շարժին, քա-
նի որ կ'ողողեն, կ'որոտան, կ'այրեն ու կ'սարսեն, դող ու սար-
սուռ տալով իրենց պարփակած ողորմելի էակներուն, որ այսօր
կ'պարծին թէ կարող են զսպել, սանձել բնութեան զօրութիւն-
ներն և ըստ հաճոյս գործածել յօգուտ մարդկութեան: Ահա
դէմ առդէմ՝ բնական հսկան, իր ահարկու ուժովն, և թղուկ
մարդն՝ իր պարծուկ մտքով: Մին կոյր, անշարժ, կոշտ ոյժ կ'ա-
նուանի, միւսն կորովարիւր, շարժուն, լուսափայլ բանն կամ ի-
մացն: Եւ այդ իմացական հիւլէն՝ անթիւ դարերէ ի վեր՝ արիւն
քրտինք, հնարք, հոգի ու շունչ թափեցնէ ետեւ՝ կ'տեսնէ մի
րոպէի մէջ՝ իր շինած խոշոր, բարթամ և տիտանեան զղեակ-
ներուն կործանումն ու աւերումն: Ի՞նչ դեղ ու դարման կայ
այդ վարհուրելի պատուհասներուն դէմ: Մարդս ի՞նչ թուրք
կրնայ կանգնել այն ողողումներուն դէմ, որ մերթ ընդ մերթ
հին ու նոր աշխարհի զանազան կողմերը կ'յորդեն և կ'ընկղմեն
իրենց մոլեգին ալեաց ներքեւ չէն, հունձք, արջառ, մարդիկ՝ ան-
խնայ: Ի՞նչ հովափան ունի այն ուրականներուն դէմ որ կ'քան-

դեն կ'աւելեն գեղեր, քաղաքներ. ի՞նչ հրէջներ ունի այն շան-
թերուն դէմ որ կ'այրեն ու կ'լափեն, մոխիր կ'դարձնեն փայ-
տակոյտներն, ի՞նչ շղթաներ ունի այն երկրային ցնցումներուն
դէմ որ հող ու ծով իրար կ'խառնեն, փլատակներ ու դիակ-
ներ ամեն կողմն կ'սփռեն և երկիրը թշուառութեան և որբե-
րու կայան մը կ'դարձնեն. ստուգիւ՝ ոչ ինչ, այլ միայն ահ ու
ու սարսափ, լաց ու կոծ, և ստէպ արգահատելի վատութիւն
մը՝ որ պահ մ'առաջ անտանելի գոռոզութիւն և ամբարտաւա-
նութիւն էր: Այսպիսի աղէտից միջոցին՝ ուր կ'երթան ապաւի-
նիլ զիտունն ու մեծատունն, ունեւորն ու չքաւորն, սրտոտն ու
երկջոտն, գրողն ու կարդացողն, եթէ ոչ ինքնապահպանու-
թեան բնագոյման մէջ: Միակ հոգ մը, միակ աննշ մը, միում
մ'ունին ամենքն, այս է վերահաս, անակնկալ, ահուկի վտան-
դէն զերծ պահել կեանքն, թողլով ետին ամեն ինչ՝ տուն, ա-
պարան, զանձ, գոհար, և միշտ իսկ պշրասէր կիներ՝ իր սիրա-
կան հայելին, և հաապաբէ՛մ սիրողն՝ իր սիրուհին: Այս ամեն
զոհողութիւն լոկ կեանքի մը համար, որ կայծէ մը, ջրի կաթիլէ
մը, հովի շնչէ մը, հողի սարսուռէ մը կախումն ունի, և որ սա-
կայն, թող պայմանական և ընկերային պատուհասները, բնու-
թեան այդ ահարկու աղէտից մէջ, դարաւերջիկ բացատրու-
թեամբ, ապրելու չպիտի արժէր: Ի՞նչ բուռն եռանդով կ'կառ-
չի ուրեմն մարդս, այս Խաչհէ՛ղէն իր բունին, իր կենաց, ինչ-
պէս չուտ ամեն բան կ'մոռնայ և դէզադէզ գիականերու վրայ
կ'սփռէ գեղանկար գորգեր և ի ձայն թմբուկներու կ'արբըրի,
կ'պարէ, կ'դրօսնու, կ'սիրէ և կ'մոլեգնի այնպէս որ կարծես թէ
յաւիտեան պիտի վայելէ օրեր որ կրնան վաղիւն չունենալ:
Ինչպէս Սողոմոնին, երբ իմաստուն այլ յափրած՝ չրթերուն վը-
րայ կ'թրթռար հաւայեան թռչուն բառն, իսկ սրտին մէջ կ'որորոքէր,
երբ շուայտ, հոտաւէտ խունկերու և նորարոյս օրիորդներու
սիրակէզ համրոյրներուն վայելման տենչն, մարդս ևս, երբ յա-
ջողութեան մէջ, մոռացկոտ, եպիկուրեան և խրոխտ, դետաւա-
հակ կ'սողոսկի ձախորդութեան ժամուն՝ ամեն սուրբերն օգ-
նութեան կ'իջէ և եկեղեցիներն սկումի կ'վազէ՝ միայն թէ
այդ եկեղեցիները խարխլած չլինին:

Գէթ հիներն ունէին կանգնած տաճարներ՝ ի նուէր բնու-
թեան չարաչուք զօրութեանց, որոց անդու պաշտօն կ'կատա-
րէին, գէթ այդ զօրութեանց աղէտաբեր հմայից և քմայից նա-
խադգացումով՝ զոհեր կ'մատուցանէին որպէս զի կանխաւ շնորհ

և ազատում հայցեն և աներևոյթ փորձանաց թափել մեղեն
ապաշխարութեամբ:

Արդեօք ա՞յս է պատճառը, բարեկամ, որ դուռն ուրեք կ'ե-
րևին պատմութեան մէջ բնական սլատուհասներու աւերում-
ներն: Արդեօք դիք աւելի հաշտ և ներողամիտ աչօք կ'նայէին
հեթանոսներու մեղաց, զոր անդադար քաւելու հետամուտ էին,
կամ այնքան չարիք չէին յառաջ բերեր այդ սլատուհասներն
որքան հիմակ, այս լուսածին դարուս մէջ՝ ուր միայն Ա-
տղկան, Պաքոսի և Մագոգի ի պատիւ տաճարներ կ'կանգնեն
մարդիկ: Արդեօք բնական տարրերն՝ ինչ ձևով որ շարժին
երկրիս զանազան մասերն, կեդրոնական կրակի, կաղերու, մե-
տաղային չոգիներու, լուսնային ու արեգակնային ազդեցու-
թեամբ, կամ ստորերկրեայ տիտաններու և դէւերու զօրու-
թեամբ, ունին իրօք ներքին խորհուրդ մը, որ կատակ չէ, այլ
թերևս վրիժու ցոյց մը, մեզ այսպէս օրօրելով, օրօր մ'որ չէ
թէ քուն, այլ մահ կ'բերէ: Ո՞ գիտէ: Եթէ իրաւ է Նիւթընի այն
կարծիքը թէ՛ յարակցութիւն, լոյս, երեկտրականութիւն և թէ
ուղեղի հաղորդակցութիւնը դնդերներու հետ, բոլորը պարտ
է վերագրել մի և նոյն պատճառին, այս է եթերի կամ ոգւոյ
մը ներգործութեան, որ ամեն մարմիններու մէջ կ'գտնուին,
այն ժամանակ բնական է հետեւցնել, որ երկիրն ալ՝ ուղեղը
կազմող գրեթէ յար ու նման տարրերէ բաղադրուած լինելով,
ունի կարողութիւն մը, կամք մը թագուն, որ յանկարծական
ցնցումներով երևան կ'եկնէ՝ որպէս զի պատժէ այն մահկանա-
ցուններն որ իրենց զօրութեան ու գիտութեան վրայ տարօրէն
վստահութիւն ունին: Այս բացատրութեանս անշուշտ պիտի
ծիծաղին մոլորամիտներն՝ որ՝ աշխարհիս կռնակը հեծած՝ կար-
ծեն թէ անվիրաւորելի են և անոր շարժման զսպանակն ունին,
և սակայն ահա սարսափահար ծակէ ծակ կ'մտնեն, երբ երկիրը
կ'սօսի իր լեզուաւ, այսինքն կ'շարժի ու կ'երերի: Եւ պիտի
խօսի՞ միշտ քանդելով, պատռելով՝ ինչպէս մի քանի տարի ա-
ռա՞վ՝ Քիոսն, հերուն Ատտիկէն, այժմ՝ Պոլսոյ մի մասն, աղէտ,
սուգ, չքաւորութիւն և թշուառութիւն տարածելով ամեն
տեղ: Ո՛չ, այդ հաւատալի չէ, ինչպէս կարելի չէ մարդկային ու
երկրային ցասման անընդհատ շարունակութիւն մը, որ պիտի
գուժէր աշխարհի վախճանն: Այդ վախճանը մեզ մօտալուստ
չերևիր քանի որ մարդկային մեղաց չափն դեռ չէ լրացած, կամ
քանի որ յոյս կայ որ աշխարհի վրայ արդարութեան, սիրոյ և

առաքինութեան ժամը հնչէ մի օր, և համազգային եղբայրակցութեան զգացումն, ամեն կեղծ, սուտ ու պատիր, շահադիտական նկատումներէ ազատ, վերջապէս տիրապետէ ամեն ժողովրդոց մէջ՝ դարերու հոլովմամբ:

ՇԱՀՆՈՒՐ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԻՈՐ ԻՆՔՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բարոյական, մտաւորական ու նիւթական այլ և այլ պատճառներ մերթ ընդ մերթ ինքնասպանութեան կ'տանին մարդիկ՝ որ մահուան մէջ կ'յուսան դտնել հանգիստ մը զոր չեն գտած կենաց մէջ: Թէև ինքնին դատապարտելի է ինքնասպանը՝ որ կենաց պայքարէն՝ իրրեւ դասալիք՝ կ'խուսի, իր մարդկային պարտաւորութեանց անդիտակ, սակայն ցաւալի է տեսնել որ լուսաւորեալ երկիրներու մէջ՝ յուետեսութեան, յուսահատութեան, սիրոյ, չքաւորութեան և թշուառութեան, և սաէպ մտային խանգարման բերմամբ՝ ինքնասպանութիւններ յաճախ կ'պատահին: Արգահատութեան քան մեղադրանաց արժանի են անոնք որ՝ թէև կերպ մը բարոյական արիւթեան ցոյց մը կը կատարեն, այս աշխարհէն կամովին մեկնելով և կենաց պարգէն իրրեւ ծանր բեռ մը թոթուելով, բայց անուրանալի է թէ՛ այլ և այլ աղէտից և պատահարներու տոկալու քաջութիւնն աւելի մեծ ու գովելի նշանակութիւն մ'ունի: Մարդս երջանկութեան մէջ չերեւիր այնքան մեծ և յարգելի, որքան թշուառութեան մէջ, երբ գիտէ անյողգողդ շարունակել կենաց սլալից շաւիղն վերականգնելու նկրտելով: Կեանքն ու մահը յարակից երեւոյթներ են, իրաւ, յաջողութիւն և անկում իրարմէ անբաժան են, իրաւ, սակայն ամբողջ մարդկութեան օգտակար լինելու նպատակաւ և անկման մէջ վերականգնելու ճգնին զօրեղ բնաւորութեանց բաժինն է:

Այնքան անբնական իրողութիւն մը թուած է միշտ ինքնասպանութիւնն, որ անձնասպանին դէմ բուժական ու դատական վճիռն եղած է սովորաբար՝ խելագարութեան պէս: Եւ քանի քանի անձեր մահուան ծոցը կամովին նետուելէ ետեւ՝

դեռևս յետին չունչը չառանդած՝ փրկութեան ճար մը փնտռած և փրկարար ձեռքն օրհնած են ցնորական վիճակի մը հետևանքն համարելով իրենց առած անզիտակ քայլը:

Ան դիտելի է, որ ոչ այնքան ժողովրդեան թշուառ, յուսահատ դասակարգին, որքան ճոխ, բանիբուն, լուսավիտ դասուն մէջ տեղի կունենայ երբեմն այդ անբնական երևոյթը: Խնդիրը կ'փոխուի միայն երբ կ'պատահին այնպիսի պարագաներ ուր մահն աւելի ընտրելի է քան պատուոյ, ուղիղ բնաւորութեան և զգացմանց բռնաբարումն ու կորուստը:

* * *

Անպատեհ չլինիր եթէ ինքնասպանութեան մի քանի պատմական գէտքեր քաղուածօրէն յիշենք:

Արիստարգ՝ կէանքէ տաղտկացած՝ սովամահ մեռաւ կամովին: Լուկրետիոս՝ անուանի լատին բանահիւսն, կեանքէ զըզուած՝ ինքզինք զաշունեց: Փիլիպէի ճակատամարտէն ետք՝ կասիոս իր սրով կենացրաւ եղաւ: Հովեր, կըսեն, զառամ հասակին մէջ ինքզինք կախեց, վասն զի երկար փորձերէ ետք՝ չէ կրցեր լուծել յիշուած հանելուկը: Իսրայէլի թագաւորը Սաւուղ, լաւ ևս համարեց կեանքը բառնալ քան թէ Փղշտացոց ձեռօք սպաննուիլ: Իր անուանի հիւրին Աննիպային պէս Միհրդատ թոյն առաւ հռոմէացոց ձեռքը գերի չմնալու համար: Մեծն Ջենոն՝ միշտ իննըսուն ինն տարի անդորր ու երջանիկ կեանք մը վարեց, երբ մի օր պատահամբ գայթեցաւ և իր բթամատը կտրեց: Այս դիպուածն իրրեւ երկնային հրաւէր նկատելով՝ ինքզինք կախեց, կատօնինն Հռոմէական տիպար ինքնասպանութիւն էր: Սարգանաբաղի հանդիսաւոր մահն ամեն մարդ զիտէ: Սաֆօ ինքզինք սպաննեց Սիրահարին Սարաւանդէն ցատկելով, այս է Լեւկադեան Սեպն: Այսպէս ոստումներ ստէպ կընէին սիրամոլ անձեր, կարծելով որ եթէ այս անկումէն անվրէնաս ազատէին՝ պիտի իրապէս դարմանուէին անյոյս սէրէ մը: Շատ հանդիսականներ ներկայ կ'գտնուէին սոյն ոստումներուն և այս կարծեցեալ ինքնասպանութեան տէրութիւնը չէր միջամտեր: Նաւակներ պատրաստ էին սեպածն ժայռին ստորոտն այնպէս որ եթէ ծովուն երեսն ելնէին սուղղներն, իսկոյն դուրս կ'հանուէին: Սաֆօ պատանւոյ մը սիրահարած էր, որ անտարբեր կ'մնար այդ սիրոյն, ուստի Սարաւանդէն ոստումն

ըրաւ, որպէս զի բուժի: Մարկ. Անդոնինոս աշխարհը զոհեց
կնկան մը՝ սիրոյն համար, սակայն իր սիրոյ փոխարէնը չտես-
նելով՝ ինքզինքը դառնում զարկաւ յուսահատ՝ մանաւանդ
երբ լսեց Օկտաւիանոսի գալուստն և զինք անոր յանձնելու
համար Ալէսպատրա թագուհւոյն բանակցութիւնն: Թէ և վիրա-
ւոր՝ իր սիրուհւոյն հրաւերին վրայ Անտոնինոս անոր տպաստա-
նած վայրը տարուեցաւ, և Ալէսպոտրա իր նաժիշկներուն հետ
չուանով վեր հանեց բնակած աշտարակն Անտոնինոսն, որ անոր
թեւերուն մէջ մեռաւ: Ինքնասպանութիւնն յարմար վախճան
մ'էր Ներոնի ասպարիզին, որու մահուան պարագաները ծա-
նօթ են:

Ն Ա Ձ Ի Լ Լ Ի

Նաղիլիի աղգային վարժարանին հրապարակային հարցաքննութիւնը
սկսան Յունիս 24 ին, և վերջացան Յունիս 3 կերակի օրը:

Ուրբաթ օր տեղւոյս կառավարական բոլոր պաշտօնեայք և օտար աղ-
քի երեւելիք ներկայ էին:

Թրքերենի և Ֆրանսերենի դասերը մանաւորապէս այդ օրուան թող-
ուած էին. աշակերտաց յաջող պատասխաններէն չատ գոհ և ուրախ եղան:
Դպրոցին բարձրագոյն կարգի ուսանողներէն Ե. Պալեան, Մ. Էպլիզաթեան
պարագային յարմար թրքերէն լեզուաւ գրաւոր ճառեր կարդացին. մանա-
ւանդ տաճնամեայ պատանիի մը Կ. Զամպագճեանի յշտ զգայուն շեշտով
արտասանած մաղթանքն, վասն արեւշատութեան կենաց Օգոստափառ Կոյ-
սեր՝ մեծ տպաւորութիւն թողուց: Ներկայք բուռն ծափահարութեամբ և
« փատիշահըմ » չօք եաշաներով » սրահը թնդացուցին: Ի վերջոյ տեղւոյս
հաղարպետ Իհսան պէյ դողարիկ և իմաստալից լեզուաւ բանախօսու-
թիւն մ'ըրու, գովեց դասատուաց ջանքերը և աշակերտաց ալ սյսբան
սուղ ժամանակի մը մէջ ցոյց տուած յառաջադիմութիւնը:

Յետոյ դպրոցին օգնական դասատուներէն Մեստճեան Էֆէնտի ի դիմաց
դպրոցի պաշտօնէից և աշակերտաց շնորհակալութեան և երաստագիտու-
թեան ուղերձ մը կարդաց. նսեւ մի առ մի թուեց Վեհ. Սուլթանին
հայրախնամ հոգածութիւնները:

Աշուտաւերտ պէյերը մեկնեցան քաղցրիկ տպաւորութեան մը տակ
իրենց գոհունակութիւնը յայտնելով դպրոցին Տնօրէն Կ. Կարաք Էֆէնտիի
և Թաղ. Խորհրդոյ ազնիւ անդամաց:

Նոյեմբրի, 11 Յունիս 1894

Ս. Մ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Յ. ԻԶՄԻՐԵԱՆՑ ՄՐՅԱՆԱԿ

Երեկ Սրբոց Թարգմանչաց Սահակայ եւ Մեսրոպայ տօնին առթիւ տեղի ունեցաւ Յ. Իզմիրեանց կաակի զործադիր Յանձնաժողովոյ տարեկան վերջին նիստը, Ղալաթիոյ եկեղեցւոյ Խորհրդարանին մէջ. եւ այս տարուան ներկայացեալ երկասիրութեանց վրայ պատուարժան քննչաց տեղեկագրութիւններն ի նկատ առնելով, հետեւեալները պարգեւի արժանի դատուեցան:

1. Գասն (20) օսմ. ոսկի Հայոց պարբերական ժամանակագրութեան Գ. Գարեգին Զ. Լեոնեանի յԱլեքսանդրուպօլիս, որ կը պարունակէ 1794—1894 հայ լրագրութեան ամբողջութեանը վրայ պատմական տեսութիւնք եւ ծանօթութիւնք, որոյ քննիչն էր Կ. Ս. Իւթիւճեան էֆէնտի:

2. Տասն (10) օսմ. ոսկի Հայ յեղեաթեմապետ Դանիէլեանց անուն գործը Վեր. Գրիգոր Վ. Դովրիկեանի ի միաբանութենէ Մխիթարեանց Վիեննայի, որոյ քննիչն էր Գեր. Տ. Մելքիսեդեկ Արքեպիսկոպոս:

3. Տասն (10) օսմ. ոսկի Հայ Բաշաբեկ անուն գործը Պ. Գրիգոր Խ. Վանցեանցի յԱլաշքալաք, որոյ քննիչն էր Մ. Աղաբէգեան էֆէնտի:

4. Տասն (10) օսմ. ոսկի Անգիլիա պարբերական եւ Առաջ անուն գործը Արժ. Վահան Վ. Տէր Մինասեանի, որոյ քննիչն էր Մ. Ապրանազ էֆէնտի:

Իսկ Դիւան Եկեղեցական պարբերական Դրոյ կամ Սէֆեան Կաթողիկոսի յԵւրոպայ անուն գործը Արժ. Տ. Գիւտ Աղանեանց քահանայի ի Տիգրիս, եւ Աղաբեկ նոր պարբերական անուն գործը Պ. Ռոստոմ-Բէգ Երզնկեանց Հաղատեցւոյ, երկու կարեւոր աշխատասիրութիւնքն մնացին գալ տարւոյ քննութեան եւ մրցման:

Այս տարի մրցանակի արժանի չհամարուած գործերն են հետեւեալք.

Ա. Դիւան-Եւրոպայ Դրոյ, գործ Վեր. Սահակ Վ. Նազարեթեանի, եւ քննադատեալ յԱրժ. Տ. Եղիշ Ծ. Վ. Դուրեանի «Իրիւ գործ զուրկ ի գիտական ճշգրտութեանց եւ ի գրական պատշաճութեանց»:

Պարսկէան հայ լրագրացիներ, դործ վեր. Գրիգորիս վ. Գալէֆէրեանի, քննադատեալ ի Կ. Ս. Իւթիւճեան էֆէնտիէ և նկատեալ կիսկատար գործ:

Գ. Յոսէֆ Հայերէն ձեռագրաց վիեննայի և Միւնխէնի կայս. Մատենադարանաց, դործ վեր. Միաբանից Մխիթարեանց վիեննայի:

Դ. Կենսաբանութիւն Պէրրոս Դոբեանէ, դործ Տ. Հմայեակ Էնքսէրճիանի. նկատեալ իրրև ոչ յարմարագոյնք տրամադրութեանց Իլլիրեանց կտակին:

Սոյն գրական հանդէսն այս տարի թէպէտ անշուք կերպիւ կատարեցաւ, այս միջոցիս պատահած անակնկալ երկրաշարժին պատճառաւ, բայց և այնպէս օրհնութեամբ յիշատակուեցաւ անուն Կտակարար բարերարին Պ. Յովսէփայ Իլլիրեանց Ղզլարեցոյ:

(Արեւել)

ԼՐԱԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ունէ լուր աննշան կ'թուի այն վերահաս պատուհասին առջև՝ որ զղրղեց Կ. Պօլիսն և շատ տեղեր աւերակներու և դիակներու կոյտեր դիղեց՝ բոլոր ժողովրդեան սարսափ և շատ ընտանեաց կործանում պատճառելով. Աղէկոտոր են Մայրաքաղքի թերթերու հաղորդած լուրերն այս ահաւոր աղէտին վրայ: Յունիսի 27ին կէս օրէն գրեթէ կէս ժամ ետքն ուժգին ցնցեց, ցնցում մ'որու նմանը ձիւտ նոյն պահուն տեղի ունեցաւ և քաղքիս մէջ՝ երկար այլ թեթև: Այդ ցնցումները կ'շարունակուին նոյն օրն ոչ այնքան զօրեղ: Արեւել որ կը շարունակէ չարք մ'ուշագրաւ և սրտաշարժ յօդուածներ գրել երկրաշարժին վրայ — կ'ըսէ — Շարժումն հարուէն հիւսիս էր, ամենէն սաստիկն ու աղէտալին Կղզիներէն մինչև Լաիրնէ Քափուսի երկարող գծին վրայ էր, որ կ'անցնի Պօլսոյ բուն բարձրավանդակի վրայէն: Ամենէ հաւանական բացատրութիւնն այս ըլլալ կ'թուի թէ Մարմարայի հարաւային եզերքին վրայ Գոբուէն, Եալովայէն ինչուան Պրուսս կան ծածմային ջերմուկներ, և երկիրն յաճախ կ'ցնցուի հոն: Կերևի թէ այս անգամ՝ հանքային կաղերն արտասովոր դործունէութիւն մը ցուցած են

այն կողմեր. և աւելի բուռն ստորերկրեայ չարժում մը տեղի ունեցած է, որոյ հակահարուածն զգալի եղած է նաև Կ. Պօլսոյ մէջ . . . : Ասոր չափ սաստիկ երկրաշարժ Կ. Պօլսոյ մէջ վերջին անգամ 1841 Սեպտ. 22ին տեղի ունեցաւ ժամն 8¹/₂ ին . . . աւելի առաջ 1838 Յունվար 15ին երկիցս բուռն կերպով ցընցուեցաւ Կ. Պօլսոյ դէտիին:— Եւ ապա կ'նկարագրէ այն նիւթական և մարդկային կորուստներն որ տեղի ունեցած են գլխաւորապէս Պօլսոյ կողմն: Անթիւ բազմութիւն դաշտերն, պարտէզներն ապաստան կ'իւնտուեն և սարսափահար կ'մնան՝ շատեր անօթի ու ծարաւ: Հազիւ ցնցումներն բնապէս թեթեւեղով՝ ժողովուրդը կ'սթափի, խաներն ու խանութները կ'բացուին, շատերուն նորոգութեան կարօտ լինելն կ'չաստատուի, տուրեւառը կ'սկսի: Սախայն մեծ և սրտաճմիկ են թշուառութեան, չքաւորութեան տեսարաններն և Օսմանեան Բարեխնամ Կառավարութիւնն մեր Վեհափառ Սուլթանի զթառատ հրամաններն ի դործ դնելով թշուառներու օգնութեան ձեռք կ'կարկառէ, և արդէն վեհանձնութեան օրինակն Կայսերական Գահէն գալով՝ անոր կ'հետեւին շատեր: Բացուած հանգանակութիւնն պիտի արդիւնաւորի և դէթ մասամբ ծանր աղէտներ դարմանելու պիտի ծառայէ: Ոչ նուազ համակրութեամբ պիտի մասնակցին անշուշտ և օտար ազգեր այս մարդասիրական դործին: Անտարակոյս մեր զաւառն ալ ետ չպիտի մնայ և ի լրոյ կիմանանք որ՝ իբրեւ նախաժամար՝ մեծկակ գումար մ'արդէն յղուած է Հանգանակութեան Պատ. Յանձնախմբին ի Կ. Պօլիս, որ՝ առանց ցեղային ու կրօնական խարութեան, պիտի դործածէ հանգանակեալ գումարներն իրենց նպատակին համար:

ՅՐԱՆՍԱ, իր ըրած աղէտալի կորստեան վրայ հազիւ ուրեմն կարող է մխիթարուիլ: Տիկին Գառնօ՝ որ Էլիզէի պալատէն հեռացաւ, կ'մերժէ կառավարութենէ առաջարկուած թոշակն, և Ֆրանսացի կանայք ի յիշատակ ողբացեալ նախագահին՝ մարդասիրական հաստատութիւն մը հիմնելու կ'ձեռնարկեն հանգանակութեամբ: Սակայն սղգ՝ ժողովն՝ տրմատակա՛ն կուսակցութեան հակառակ՝ կ'փափաքի սանձ դնել այն խռովարար տարրներու որ կը վրդովեն անդուլ հասարակաց անդորրութիւնն, և այս մտօք առաջարկուած օրինագիծն՝ հաւանօրէն պիտի ընդունուի և ինչպէս քաղաքական ոճրագործներու նոյնպէս զրգոխը և խռովայոյզ թերթերու դէմ օրինաց խստութիւն ի դործ պիտի դրուի: Այս պատճառաւ՝ զանազան յանցանաց

համար ընդհանուր ներման և արձակման խնդիրն՝ կ'մերժուի ժողովէն: Պ. Պուրտո՝ թէ և հիւանդոտ, աղգային ժողովոյ նախագահութեան կ'կոչուի և իբրեւ հանձարեղ, բանիրուն և ուղղամիտ անձնաւորութիւն մը ժողովրդեան համարումն ու վստահութիւնը կ'վայելէ, Պրանսական ալլգ. հանդէսն՝ որ Յուլիս 14ին (Ն. Տ.) տեղի կունենայ, այս անգամ՝ իբրեւ սգոյ նշան, անշուք կերպով կ'կատարուի, և այս առթիւ գոյանալիք գումարն բարեգործական հաստատութեանց պիտի նուիրուի ԳեՆՄԱՆԻԱ Պրանսացւոց համակրութեան իրաւունք մը ստացած կէրեւի Վիլհելմ կայսեր վեհանձնութեան շնորհիւ, որով արձակեց լրտեսութեան յանցանօք դատապարտեալ երկու Ֆրանսացի սպաներ: Թէ և Ռայխստակն քուէարկած էր ճիգովաներու մուտքն ի Գերմանիա, բայց դաշնակցային խորհուրդը մերժեց այդ որոշումն: Անգլիա ևս՝ իր աւանդական սովորութեան հակառակ՝ անպատեհ գտնել կ'թուի ամեն կարգի, մանաւանդ բաղդախնդիր օտարականներու ցաղդ ցոյց տուած՝ հիւրընկալութիւն, և լորտերու ժողովին մէջ՝ լորտ Սալզպըրի կ'առաջարկէ կարգ մը վտանգաւոր անձեր չընդունիլ բրիտանական երկիրը, սակայն որքան որ երկրորդ ընթերցմամբ իր օրինագիծը հաւանութիւն կ'գտնէ մեծամասնութեան կողմէ՝ լորտ Ռօզզլէրի թերեւ իր ժողովրդականութեան ղէմ չգործելու համար, պիտի ջանայ Հասարակաց Խորհրդարանին մէջ մերժել տալ այդ օրինագիծը, ինչպէս ինք մերժեց՝ ժամանակի սղութիւն առարկելով՝ լորտ քաղաքապետին հրաւերն տարեկան հացկերոյթին՝ թէ և ասոր բուն պատճառն քաղաքական նկատում մ'է՝ լորտ քաղաքապետն պահպանողական կուսակցութեան մարդ լինելով: Զինու և Ճարտնի մէջ՝ Քորէայի դերիշխանութիւնն վարելու պատրուակաւ, պատերազմական պատրաստութիւններ կը լինին, և Եւրոպական մեծ տիրութիւններն, Անգլիա, Գերմանիա, Ռուսիա, որ այդ ճարտնական ջրերու մէջ քիչ չառ շահեր ունին, կարծես չեղօք դիրք մը կ'պահեն՝ անշուշտ մինչև այն օրն ուր Քորէան ուժաթափ միոյն կամ միւսին գիրկն ընկնի:

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ Ք

Շարժացոյց. — Փորձով հաստատուած է որ, եթէ երկրաշարժի պատահումէն առաջ՝ երկաթի կտոր մը ձգողութեամբ կտրած լինի մագնիսի մը՝ մագնիսն իր ոյժն կ'կորուսէ և երկաթը վար կ'իյնայ:

Առէի ծագումն. — Սաթն այլ և այլ երկիրներու մէջ կ'գտնուի: Առատ է մասնաւորապէս Պաթիկ ծովուն եզերքը. կայ նաև Սիւրիա, Հնդկական ծովը, Չին, Սիպերիա, Հիւսիսային Ամերիկա, Մատակասքար ևն: Սաթի ծագումն երրորդական ժամանակամիջոցի կ'հասնի և ռէտինի մ'արդիւնքն է որ նոյն ժամանակի ծառերու կոճղէն կ'հոսէր:

Նորոյն վայրաշարժումն. — Հնարագէտ գտիչ մ'իւր ոտքին համար զոյգ մը երկչրջակ (bicycle) հնարեց: Անիւներն չորս բլամատ արամագիծ ունին և ոտքին կ'կապուին չմուշկի պէս: Իէժեայ չրջանակ ունին և կրնան սահիլ խորտ ու բորտ սալարի վրայ մեծ դիւրութեամբ, այնպէս որ այդ մոյկն ունեցողն կարող է երկչրջակավայրին չափ արագ շարժիլ:

Պ. Գառնի պատկերումն. — Անգլիական թերթ մը 120 հազար Անգլիական ոսկւոյ չափ ծախք եղած է, կըսէ, Պ. Գառնի թաղման առթիւ իբրեւ նուէր յղուած բոլոր ծագկեայ պատկերներուն համար: Ռուսիոյ Յարէն, Մոսկուա քաղքին և Ալէլեան ծովակալին կողմէ առաքուած պատկերը միայն 50 հազար ֆրանքի արժէք ունէին: Քալէ քաղքին կողմէ նուիրուած ամենէ արուեստական և նշանաւորներէն մին էր, յօրինուած լինելով սև ու սպիտակ տանթերներով:

Շանթահար. — Գերման բժիշկներ կ'հաստատեն, որ եթէ շանթահար մարդիկ շատ պարագաներու մէջ արհեստական միջոցներով դարմանուէին, մեծագոյն մասն մահէ ազատ կ'մնային: Վասն զի եթէ մարդ մը շանթահար լինի, բաւական է զանի կենդանութեան բերելու համար ծովու մէջ նոր խղզուած մարդու մեղած դօրմանական միջոցներն ի դործ դնել:

Ա. Մ.

ԼՐԱՔԱՂ

Թատերական ներկայացում.— Սմառնային այս տօթագին առուրջ մէջ անսկիւկալ հաճոյք մը վայելել տուին մեզ Պէնկլեան էֆէնտիի կողմէ տրուած Թատերական ներկայացումն, այն է հանրածանօթ Մեքէ Զու-խաճեանի յօրինած Բէրէն Լեւեդէի Հօր Հօր աւստի Բէրէն Իրէն:

Սոյն տուջին ներկայացումն խանդավառ ընդունելութիւն գտաւ և նմանն քիչ տեսնուած ընտրեալ բազմութիւն մը գրեթէ ամեն ազգէ ներ-կայ էր շուրջ 1200 և թերևս աւելի:

Խաղն ընդհանրապէս յաջող անցաւ և կարելի է ըսել ոկիզբէն մինչ վերջ ամբողջ գերասանական խումբը զնահատուեցաւ: Պէնկլեան, Փա-փաղեան, Երուանդ և Պէրպէրեան էֆէնտիք ինչպէս և Տիկին Գոհարիկ, Մարի և Օրիորդ Շիրինեան որք գլխաւոր դերերն ստանձնած էին պանդելի կերպով խաղալին և յաջողեցան բազմիցս հանդիսականներու ծափ ու ժը-պիտ քաղելու:

Յուսամբ թէ հետզհետե ուրիշ նիւթեր կը ներկայացունին և որք կը վիճակէն անշուշտ այն փառաւոր ընդունելութեան որ եղաւ Լեւեդէիէն:

Գ.

Ս. Մեսրոպեան եւ Հռիփսիմեան վարժարաններուն հարցաքննու-թիւնք աւարտեցան: Ի յոյզ կ'իմանանք որ թէ Պատ. Ուսումն. Խորհուրդն իր պաշտօնավարութեան տեղեկագիրն ի պաշտօնէ պիտի մոտուցանէ վար-չութեան և պիտի հրատարակէ: Կիմանանք որ Այսթիւ վիլայէթին Բարձր-Կուսակալն, որ այնքան խնամածու է ժողովրդեան զարգացման և բարօ-րութեան՝ այցելելով Ս. Մեսրոպեան վարժարանն իր գոհունակութիւնն է յայտնեք թըբերէնի մէջ Մեսրոպեան Բ. Կարգին ըրած յառաջդիմութեան համար և յորդորեք է յարատեւել:

Քաղէիս որբաւոցի աշակերտուհեաց քննութիւնն տեղի ունեցաւ անցեալ ամսոյն 26 ին: Ներկայ էին Պատ. Տնօրէն Խորհուրդն և դաս մը հանդիսականներ: Քննութեան կ'նախագահէր Տ. Յարութիւն բարեշնորհ քահանան: Քննելի աւարկաներն էին: Հայերէն, իրաւաբանութիւն, թուաբա-նութիւն, աշխարհագրութիւն, վայելչագրութիւն, ֆրանսերէն: Շատ դո-հացուցիչ էին աշակերտուհեաց տուած նպատասխաններն: Գրեթէ մի-ամենայ արդիւնքն ակիկալուածէն աւելի էր: Այս յառաջդիմութիւնն Պատ. Հոգ. Որբախնամ ընկերութեան և անձնուիրաբար աշխատող Հռիփսիմեան վարժի մանուհիներուն արդիւնքն է, սանուհիներ՝ որ միանգամայն անդամ են ընկերութեան: Արժ. Տ. Յարութիւն քահանան և ներկայ հանդիսա-կաններն իրենց գոհունակութիւնն յայտնելով՝ մաղթեցին որ ընկերութիւնն իր օգտաշատ նպատակին հասնի՝ որքանոյն գիշերթիկի վերածելով, և այս կրնայ կատարուիլ Արգոյ Հասարակութեան օժանդակութեամբ:

Հ.

ԱՆԿԼՕ-ԻՍԹՈՐՆ

ՔՕ-ՕՐԷԻՐԱԹԻՅ ՔՕՄԲԱՆԻ, ԼԻՄԻԹՐՏ

Յրահայ Բ-1

ԿԱՐՆԻՈՐ ԱԶԴ

Դիմեցէք մեր ընդարձակ վաճառատունը ինչ բանէ որ պէտք ունենաք, հագստեղէնէ ինչպէս ուտեստեղէնէ, կամ կարասիէ ինչպէս հոտեղէնէ, պատրաստ հագուստներէ ինչպէս խոհանոցի վերաբերեալ ամէն տեսակ պիտոյքներէ, զանազան բրդեղէնէ և մետաքսեղէնէ ինչպէս զարդարանքի առարկայներէ, վերջապէս ԱՄԵՆ ԻՆՁԷ որ ձեր մտքէն ու երեւակայութենէն կրնայ անցընիլ:

Կրկնակի ԱՅՍՆՈՒԹԻՒՆ պիտի գտնէք, որովհետեւ մեր ապրանապ տսկունութիւնը ինչպէս նաև գներու անհամեմատ աճնութիւնք հանրածանօթ են:

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

L'UNION

(L'UNION)

ԱՊՍՂՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԱՆԱՆՈՒՆ ԲՆԱԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԵՆՀԻ ԴԷՄ ՀԻՄՆԵԱԼ 1828 ԻՆ

Ինկերացի Դրամաշուրի և Պահեստի Յր. 52,000,000

ԻՆՆՈՒՆ ապահովագրական ընկերութիւնն նկատելով որ ԱՄԵՆ ընկերութիւնները իրենց արդի սակագինէն 30էն 50 0/0 զեղջ մը կ'ընեն, պատիւ ունի ծանուցանելու իւր բաղմնութիւ յաճախորդներուն և արգոյ հասարակութեան թէ պատրաստ է շնորհել յաւելումական 20 0/0 զեղջ մը ոչն գումարին վրայ զոր ԱՄԵՆ ընկերութիւնները կ'ստանան իրենց սակագին 30 0/0 զեղջը ընելէ յետոյ:

ԺԱՆ Բ. ՊՕՍԿՈՎԻՉ

JEAN P. BOSCOVICH

Ընդհանուր Գործակալ Ջ.Պ.Բոսկովիչ

Ս. ՄԻՎՐԻՍԱՐԵԱՆ ԻԵ ԸՆԿԵ

ՄԵԾ ԳԱԺԱՌԱՏՈՐՆ

Սոյն համբաւաւոր վաճառատունն՝ ուր կը ծախուին դանազան բամպակեղէն, բրդեղէն, մետաքսեղէն նիւթեր, վաղուց կը վայելէ ոչ միայն իղմիրի ամեն հասարակութեանց համարունն, այլ և իր բոլոր դաւառային յաճախորդներուն վստահութիւնը որ արգէն քաջ գնահատած են իր ապրանսաց ընտրութեան, տոկունութեան, լաւութեան, չափերու ճշտութեան և գիներու անհամեմատ չափաւորութեան ղգալի աւաւելլութիւններն, այնպէս որ միշտ գոհ մնացած և սոյն վաճառատունը պատուած են իրենց յանձնարարութեամբ: Ինչպէս ցարդ նոյնպէս և այսուհետև Սիվրիսարեան վաճառատունն պատրաստ է միևնոյն գիւրութիւններն ընծայել տեղւոյս յաճախորդներուն, և յատկապէս դաւառայնոց ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ վերոյիշեալ աւաւելլութեանց վրայ: Պարտին վստահ լինել թէ իրենց յանձնարարութիւններն գրով կամ գործակատներէն միջնորդութեամբ, ամենայն ճշտութեամբ ու փութով պիտի կատարուին: Անտարտեոյս գաւառացի և տեղացի նոր յաճախորդներ պիտի փութան, անձամբ դիմելով փորձել, ապրանսաց գերազանցութիւն, Սիվրիսարեան ընդարձակ մթերանոցներու մէջ՝ որ կը գտնուին:

Այն - Երևանի Կոմիտէի Գլխաւոր Ինժեներ Կոմիտէ:

LIBRAIRIE FRANÇAISE & ANGLAISE

Կիւմուտի, Օ Պոն-Մարշէի Դեմոսի Գլխաւոր

Պատիւ ունիմ ծանուցանել քաղաքիս Հայ ընթերցասէրներու թէ վարձու գրքերու ձոխ դարան մ'ունիմ, որ շարունակ կը յաւելում նոր հրապարակ ելնող ֆրանսերէն և Անգլիերէն գործերը: Ապագայանքի վրայ կրնամ ամէն տեսակ գիրք ու թերթ բերել տալ գիրքամատչելի պայմաններով:

Կրնամ վստահութեամբ ըսել թէ գիներս ամեն մրցում կ'արհամարհեն:

ԿԱՏՊԷՆ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԷ

Շատ բարև Ազն. Տիկիներու և Նազելի Օրերդներու

Եթէ է կուգէք ձեր փափուկ մատներու տակ, դեղեցիկ, ձևաւոր, կոկիկ և աղւոր վերջին նորածնութեանց համաձայն ԹՈՐՇՈՆԻ գործիք մ'ուսնենալ, որ ձեր պարագայ ժամերուն փոքր ֆիզիկէն, գոյնզգոյն գնդասեղներով, ծովագոյն կամ վարդագոյն թղթի վրայ, Բեքլը, Բեքլը ներդաշնակութեամբ, ձեր մատներու նրբին ճարտարութիւնն յոյց տալ, պարտիք հատ մը տունել իմ շինած ԹՈՐՇՈՆԻ բարձրէն, զորս վերջին կատարելութեան հասուցած եմ, որու աղագոյցն է՝ Յրանկաց թաղը նշանաւոր վաճառատանց մէջ իմ շինածներուս ի վաճառ գրուիլն, և որու նմանը Իգլիի մէջ ոչ ոք կարող է չինել:

Ասկեց զատ՝

Մտադիր եմ 1900ի Բարիկի մէջ բացուելիք տիեզերական ցուցահանդեսին հատ մը զրկել ի գնահատութիւն:

Փութացէք ուրեմն ապիւ հերուհիք, իմ շինած թորշոնի բարձրէն մէյմէկ հատ գնելու, որու շահովն ձեր շնորհիւ՝ միտք ունիմ տուն մի չինել տալ:

Մէկ ԹՈՐՇՈՆԻ բարձ, 58 հատ Ֆի20 50 թիւ, 1 ձԱՆԱՐԱՆԿ, 40 ԳՆԴԱՍԵՂ, և ԹՈՒՂԹԸ միասին՝ 1 Արծ. մէծիտ Միայն ԹՈՐՇՈՆԻ բարձր 20 դր: անցուի:

Կեդրոնաւորէ չայց Թաղ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԷ

ՆՈՐ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ

ԳԱՐԼՕ ՊԻԻՔՄԷՃԵԱՆ

Յրանկաց Թաղ, Կէլահալլէի 7.

Սոյն գործատան մէջ մեծ խնամք և գեղարուեստական յաջողակութեամբ կը շինուին ամեն տեսակ պատկերներ սյլ և սյլ մեծութեամբ, պատկերաց վերարտադրութիւնը և մեծաշնուամ կը ծախուին ամեն տեսակ լուսանկարչութեան վերաբերեալ մեքենաներ և սյլ գործիքներ վերջին դրութեամբ կատարելագործուած:

Փափախողաց մասնաւոր արուեստախօսութիւնք.

ԳԻՐԱՄԱՏՁԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

Պատիւ ունիմ ծանուցանել քաղաքիս Պատ. Հասարակութեան թէ՛ պատրաստ եմ ցրուիլ և հաւաքիլ պաշտօն կատարել, այսինքն ցրուել հրաւիրագիր, մանագի, միեակամեանութեան ամսեր կայն և այլն և այլն և նոյններուն արժեքը հաւաքել, համապէս կարող եմ ինձ յարմար դասադաս պաշտօն վարել վաճառատուններու մէջ, Պատ. Հասարակութիւնը կարող է երազեաւորել իմ գործն բնութիւնս և հաւատարմութիւնս տեղւոյ չայ Լիթերցատան Պատ. Վարիչներէն: Փափաքողք հաճին գիմել ցերեկը Պարմար - Գարու Պաքուճիկանց վաճառատան զիմացը կամ երեկոյն և գիշերը չայ Լիթերցատուն՝ ուր տարիէ մ'ի վեր գործակատարութեան պաշտօն կը վարեմ:

ՊԵՏՐՈՍ ՔԻՇՄԻՇԵԱՆ

ԼԱ ՖՐԱՆՔՓՕՐԹՈՒԱԶ

(LA FRANCFORTOISE)

ԿՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՁԲԱՆՈՅՈՐԹԻ

Դրամ-էլ-է ֆր. 6,250,000 Պահանջ Դրամ 1,230,312 ֆր.

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շրգեհաւով ուղարկելի
ամեն ապրանք, ինչպէս և դրամածրար, ևայլն դիւրա-
մատչելի պայմաններով:

Գնոց և այլ ամեն տեղեկութեանց համար կը հրա-
ւիրուին դիմել առ ընդհանուր դործակալն Զմիւռնիոյ
և շրջակայից Վէֆան Ֆէրիանէ:

ՅՈՒՈՐ Գ. ՎԷՄԵՆ

Պատիւ ունիմ ծանուցանել Արդոյ հասարակութեան թէ՛ ամիջական
կերպով կը դարմանեմ ահաւոյն ամեն անտանելի ցաւերը: Ահաւներու
փտած մասերը կը լեցնեմ փտութիւնը ինչ վիճակի մէջ որ ալ բլլայ,
ջղերուն անդգայութիւն տալու համար մի քանի անգամ միայն դարմանելով:
Լցուած ահաւան ապագային ոչ պիտի ցաւի, ո'չ պիտի մաշի և ո'չ պիտի
թափի:

Այն անձինք որ քանիցս կեցծ ահաւներ շինել տուած են և միշտ
դժգոյ յետոյցած, թող հաճին անգամ մը ինձ դիմել և ես պտտրաստ եմ
մինչև իսկ ՄԱՇԱՅՆ ու անցոր լինաւորու վրայ զետեղել ահաւներու ամ-
բողջ շարեր և կամ անջատ ահաւներ, առանց դիմելու թեւերու յորհե-
ցուցիչ գործածութեան:

Նոր դրութեամբ կը հաստատեմ ահաւներու ամբողջ շարեր անդի-
տկան քառաւորի վրայ: Այս դրութեամբ բիմէն իր ձԱՇԱԿը և լեզուն իր
ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՐՈՎՆ ու ՆՐՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՇՏ կը պահան:

Փտած ահաւներու արմատներն ամիջական կերպով և առանց ցաւ
պատճառելու կը հանեմ:

Փափաքողք կրնան դիմել Պատմական ֆողոց, թիւ 120, 8-12 և. Ա.
և 1-7 և. Ե.

ՏԻԳՐԱՆ ՏԻՐԱՅՈՒՆԱՆ

Վ. ՍԻԾԻ — V. SIDI

Մեծ կազմատուն Բարիդեան և Անգլիական ճաշակովի
Ամենաընտիր կազմ, Նուագատետրներու և Տուժարներու

ԽԻՍ ՉԱՓԱԻՐ ԴԻՆԵՐ

17, Պարպրէրէ Խան, Յիւնկայ Բաղ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ

Հիմեալ 1895ին Զմիւռնիա:

Սոյն դպրոցին մէջ աղոց կ'արուի, հաստատուն կրթութիւն
օգտակար գիտութեանց վերաբերեալ: Կ'աւանդուին Գերմա-
ներէն, Ֆրանսերէն և Անգլիերէն որ պարտաւորիչ են:

Դպրոցս կ'ընդունի նաև գիշերօթիկներ:

Դպրոցական տարին կ'սկսի 1/13 Ապտեմբերին:

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց համար պարտ է դիմել
դերմաներէն դպրոցին տնօրէնին:

Պշտեֆիտա Փողոց, Թիւ 57

ԷՅ. ՄԷՅ ԷՐՄԴԷՅՆ

ԲԱՌԱՐԱՆ ԱՆԳՂԻՆԵՐԷՆԷ. Ի ՀԱՅ յօրինեց Վ. Յ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ.
Ամբողջ գործը փոխանակ 35ի որ խոստացուած էր՝ 45-47 թերթ պե-
տի լինի: Բաժանորդագիրն է պարզ կազմ՝ 30 զրշ. լրթ. 35, կեսակաշի
40: Օտար երկրաց համար 7 և 8 ֆր. լրանալէ յետոյ 40, 45 և 50 փոս-
տին ծախքը գնողին վրայ լինելով: Փափաքողք պարտին դիմել հրատա-
րակչին, Զ. Թորոսեանի Պօլիս, Պահճէ-Գաբու, նոր բոստին դէմ, թիւ 4,
ուր է միակ կեդրոնատեղին: Ա. Թերթն ձրի եբր նմուշ կը տրուի: Հրա-
տարակուած է 38րդ թերթն: Բաժանորդագրութիւնն ի մօտ կը փակուի
երբ 40րդ թերթը հրատարակուի:

ՅԵՇԱՏԱԿԱՑ ԵԱՂԻԿՆԵՐ. Փունջ առաջին. ՌՈՒԲԷՆ ՈՐԲԵՐԵԱՆ.
Կեդրոնատեղի Յակոբ ԷՅ. Իպրանեան գրավաճառ և ջրավաճառ Կ.
Պօլիս Կէտիկ — փաշայ, գին 5 դահեկան. գաւառներու յանձնարարու-
թեանց փոխան նամակադրոշմ ևս կընդունուի: Փունջ երկրորդ ընդ հուշ
հրատարակելի:

Ա. Կ. ՄԷՔԼԷՄԵԱՆ. Մարդ ըլլալու միջոցը կամ կեանքի մէջ
յաջողելու նամբուն: — Կեդրոնատեղի Յ. Մաթթէոսեան թղթավա-
ճառաւուն, Կ. Պօլիս. Գին ընտիր քառթօնէ կազմ 8 զրշ. ոսկեզոծ և
փառաւոր լրթակազմ 12 1/2 զրուշ:

ԼԵՈՆ ՏՕՅԱՆՈՅԻ ԿՐԷՅԵՐԵԱՆ, Սօնատ Թարգմ. ԽՈՐԷՆ Ե. ՎԱՐ-
ԴԱՊԵՏ ՍՏԵՓԱՆԷ. Տպագր. Գ. Պաղտապեան Կ. Պօլիս, Գին 5 զրուշ:

Համառօտ գրացուցակ. Պ. Պալինց գրատան. Ֆինճանճըլար ԵՕ-
բուշու թիւ 20 Կ. Պօլիս. 1894.

Անոնք որ կ'փախաքին իրենց երկերն թերթիս մէջ
ծանուցուած տեսնել, կ'սնդրուին որ երկերկու օրինակ
յօմբագրութեանս հասցնեն:

ԵՐԿԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՔ

Մ ՄԱՄՈՒՐԵԱՆՔ

Դանկան արժույթ

Զատիկ (Վ. օլթէր)	8
Ֆիլտին (սպասած)	
Միքո-Մեդրոս, Ժան և Քոլէն, Ճերմակ ու Սև (Վ. օլթէր)	4
Վերթէր (կէօթէ)	3
Մենաստանի աղօրին (Տ. Պոման)	3
Սէվիլի սափրիչը (Պամարէ)	3
Գաղտնիք Բարիգի (Էօթէն Սիւ) 8 հարր	96 50
Հաղար ու մէկ գիւերներ 6 »	74 50
Երեք Հրացանակիրք (Ա. Տիւմա) 5 »	36
Քսան տարի ետք » » 4 »	46 50
Պրաժլոն դերկում » » 12 »	115
Ամօրի » »	16 50
Իվանօէ (Վ. Աքօթ) 3 հարր »	29
Անիծեալն (*** Արապ) 4 հարր »	58 23
Ամուրիի մը երազները (Է. Մարկէ) »	6 50
Ալխարհի շրջանն ու թառն արուան մէջ (Ե. Վերն) »	12 73
Խորհրդաւոր կղզի (Ժ. Վերն) 3 հարր »	28
Մանկալիք (Շանֆլէօրի) »	9 23
Միպերիականի մը Յիշատակը »	8
Համառօտ պատմ. բնական դիտութեան (Ա. Պլէլէ) »	10
Մանր վէպեր ու դասեր տղոց համար (սպասած)	
Բանալի հայերէն շարադրութեան Ե. Կիւլ »	3
Գիտելիք ու պարալիք տղոց Ե. Կիւլ »	5
Ընդհանուր պատմութիւն համառօտ Մաս Ա. »	3
» Բ. »	
» Հարր Բ. »	
Առաջին Ընթերցարան »	2
Երկրորդ Ընթերցարան Ե. Կիւլ »	2 50
Տունէն դուրս Թարգմախաղ »	5
Իրաքանութիւն Բ. Կիւլ »	5
Առողջաբանութիւն աղջկանց համար »	5
Արևելեան Մամուլ 23 հարրուան (1871-1895) »	1242
Կարապի երգը (Օնէ) »	5
Քերուզակ (Գորպէն) »	3
Առանձին Տնտեսութիւն »	8